

Manuscrisele trimise redacțiunii și nepublicate sunt distruse. Scrisorile nepătate se refuză.

No. 6 din anul VI

REDACTORI:
DR. B. CONSTANȚINESCU
V. GR. BORGovan
P. D. SPERANȚIA
A. DULEFU
ENTU D. BALȚENU

LUMINĂ PENTRU TOȚI

REVISTĂ PEDAGOGICĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI

Calea Moșilor 138 (în pensiunea lui Entu-Bălțeanu)

Un număr costă 1 leu și 50 bani.

C. 1598

— Domni abonați cari sunt în restanță, îi rugăm a plăti abonamentul. —

ABONAMENTUL PE ANUL VI:

PE UN AN	12 LEI
PE ȘESE LUNI	6 >
PENTRU STREINATATE PE UN AN.	15 >
TERILE ROMANE LIMITROFE.	6 FIORINI

Ediția de lux costă 20 Lèi

REVISTA PEDAGOGICA „LUMINĂ PENTRU TOTI“

APARE IN BUCURESCI, O DATĂ PE LUNĂ ÎN 64 PAG.

SUB CONDUCEREA UNUI COMITET

Compus din D-nii Dr. B. Constantinescu, V. Gr. Boryovan, Th. D. Sperantia,
P. Gârboviceanu, P. Dulfu, A. Lupul-Antonescul și Eniu D. Băltănu

Cuprinsul N-rului 6, anul VI, 1—30 Noembre 1890.

	Pagina
Comitetul de Redacție	321
Lecțiuni de probă din gramatică (cl. III-a primară, de GRIGORE TEODOSIU	322
O conferință foarte importantă, ținută de D-l CONDURATEANU, revisor-scolar, din județul Dâmbovița	333
Cum înțelegem din cărți (explicare psihologică), de D-l TH. D. SPERANTIA	338
Câte-va cuvinte asupra predării istoriei în școalele primare, de C. C. ZAHARIA, institutora, bsolvent al Școlii normale de in- stitutori	342
Mică ochire asupra școalelor rurale și mijlocul de împopularea lor, de St. VASILESCU, învățătorul comunei Slobozia-Clinceni, pl. Sabaru, jud. Ilfov	345
Pestalozzi	348
ntemcierea psihologică a actelor elementare ale gândirii în mar- ginile legilor herbartiane de asociere și reproducere: Mono- grafie psihologică de STEFAN VELOVAN	355
Didactica Magna, de Amos Comenius, tradusă în românește de PETRU GÂRBOVICEANU, doctor în filosofie, profesor de filosofie la Seminarul Central și de limba română la școala Normală a societății din București. — Cap. XVIII	360
Resumatul conferințelor pedagogice din Septembrie 1890, ținute în Târgoviște și consilii adresate corpului didactic rural, de D-l CONDURATEANU, revisor-scolar	368
Caracterul, după englezul Smiles Rudow, <i>G. Trans.</i>	372
Le surmenage intellectuel sau prea marea încărcare a școlarii Români din Macedonia (Inchiderea bisericii române și clerul n grecesc, de TACHE MARGARIT	380
Co _n siliul permanent internațional de instrucțiune, de E. B.	382
Lu _n rul manual	383
Scrieri venite la redacție	384

REVISTĂ PEDAGOGICĂ

Comitetul de Redacție al Revistei se compune din D-nii profesori :

Dr. Barbu-Constantinescu

V. Gr. Borgovan.

Th. D. Speranță.

A. Lupul-Antonescu.

P. Gârboviceanu.

P. Dulfu.

Eniș Bălțeanu.

NB. Orcе privește redacția și administrația se va adresa la subsemnatul director :

Eniș Bălțeanu, București.

Domnule Colegă,

Această lecție de probă, ținută la școala noastră de aplicație — după toate formele cerute de metodică modernă a gramaticii, se poate publica în revista noastră; împreună cu «Procesul verbal» alăturat, în care se vede expusă critica pedagogico-didactică, la care a fost supusă. O publicăm, ca să găsească imitatori și la alte școli normale; apoi și ca cei competenți să ne poată îndrepta, dacă greșim în ceva. Observațiunile obiective și bine-voitoare primim cu bucurie dela orî și cine.

V. Gr. Borgovan

LECTIUNE DE PROBA DIN GRAMATICA

(CLASA III-a PRIMARA)

DECLINAREA SUBSTANTIVELOR IN GENERAL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A) Planul

1. Convorbire prealabilă: istorioara „Cocorul cel înțelept”
2. Introducere.
3. Tratarea materiei.
4. Deprindere.
5. Resumat.
6. Aplicațiune a casă.

B) Lecțiunea

Institutorul se prezintă înaintea elevilor cu o față deschisă și prietenească.

Aveți să vă sculați pentru a face rugăciunea. Sculați! . . . E-șiți! Se cântă: «Doamne, doamne.» (Mugur) și «Mărire tatălui» (Ștefănescu).

La-loc! Șe-deți!

Mănilor pe bancă, să ved cât sunteți de curați. (Se inspectează). Băgați de seamă! Nimeni nu va răspunde fără a fi întrebat. Cine voește să spună ceva, va ridica

două degete de la mâna dreaptă care stă rezimată de bancă.

I. *Convorbire prealabilă.* Ați învățat o istorioară despre „*Cocorul înțelept.*“ Ce vroia să facă cocorul? De unde vroia să bea apă? Ce făcu Cocorul? „*Cocorul bagă ciocul pe gura urciorului.*“ A ajuns Cocorul cu ciocul la apă? Pentru ce n'a ajuns? Va să zică, s'a implinit această dorință a cocorului? „*Această dorință a cocorului nu se împlini.*“ Ce-i veni în minte cocorului? A spart urciorul? Cine îi folosiră cocorului? „*Pietricelele folosiră cocorului.*“ S'a putut petrece cândva întâmplarea cu cocorul? Cine a văzut atunci pe cocor (cocorul) bând apă? „*Un om văzu pe cocor (cocorul) bând apă.*“ Văți fi mirat, dacă ați fi văzut pe cocor punând pietricele? Cum ați fi strigat cocorului pentru înțelepciunea lui? — „*Cocorule, ce înțelept ești tu!*“

II. *Introducere.* Instructorul va scrie exemplele găsite în partea de sus a tăblii :

1. *Cocorul* bagă ciocul pe gura urciorului.
2. Această dorință *a cocorului* nu se împlini.
3. Pietricelele folosiră *cocorului*.
4. Un om văzu *pe cocor (cocorul)* bând apă.
5. *Cocorule*, ce înțelept ești tu!

Astăzi o să învățăm din gramatică ceva nou.

III. *Tratarea.* Câte propozițiuni am scris pe tablă? Băgați de seamă: Care substantiv se găsește în toate propozițiunile! Citește propozițiunea 1, 2, 3, 4, 5! Vom sublinia substantivul *cocor!* Să vedem care este terminațiunea sa în propoziția I! (l). În prop. 2-a? (lui). În a 3-a? (lui) etc. Vedem că subst. *cocor* nu are în toate propozițiunile aceeași terminațiune, adică terminațiunea s'a schimbat. S'a făcut schimbarea după număr? (...nu). S'a făcut după gen? (...nu). Veți afla acum după ce s'a făcut schimbarea!...

Citește prop. I! (.....) *Cine* băgă ciocul pe gura urciorului? (cocorul...) Care este vorba întâia din întrebarea mea? (.... *Cine*). Cu care vorbă ați răspuns? (... *Cocorul*).

(Institutorul scrie la tablă întrebările și răspunsurile ast-fel: *Cine? ... Cocorul ... completând cu vorbe locurile goale ...*).

Citește prop. II-a! (....) *A cui* dorință nu se împlini? (a cocorului). Cu care vorbe te-am întrebat eu? (... a cui). Cu care vorbe mi-ați răspuns voi? (... a cocorului).

Citește prop. III-a! (....) *Cui* folosiră pietricelele?

Care este vorba întâia din întrebarea mea? (... *cui*)
Cu care vorbă ați răspuns? (.... cocorului).

Citește prop. IV! Cum să ne întrebăm aici ca să răspundem cu vorbele *pe cocor* sau cu subst. *cocorul*?

(Dacă copiii răspund cu *pe cine* sau *ce* se pot corija chiar aci. *Pe cine* se aplică numai la ființe însuflețite; iar *ce* numai la lucruri. Exemplu: un om văzu *pe cocor* sburând.

Un om găsi *pietricele* în urcior.

Dacă copiii nu răspund de cât cu *pe cine*, nu se mai vorbește despre întrebarea *ce*. — Poate rămâne pentru altă lecție).

Citește prop. V! Aici nu este întrebare. Ce va fi dar? Cocorule! (strigare, mirare). Bine. Dacă am vroi, putem și aci întreba: Cum i se poate striga cocorului?

(Institutorul va scrie întrebările și răspunsurile pe tablă, unele în dreptul altora, cum s'a mai zis).

Arătând cu mâna la ele:

La câte întrebări ați răspuns cu subst. cocor? Ce schimbări ați observat la acest subst.? (I s'a schimbat terminația sau *forma* subst. este alta). Ce înțelegeți prin vorbele: *forma* substantivului? (... Chipul cum se prezintă un substantiv). În câte chipuri i s'a schimbat

terminația? Va să zică subst. la fie-care din cele 5 întrebări are câte o formă. Țineți minte: *Formele substantivului după aceste 5 întrebări se numesc căsurî.* Cor! Repetiție. Pentru a le putea deosebi, li s'a dat câte un nume.

1. După întrebarea *cine*, răspundem cu un subst. în cazul *Nominativ*.

2. După întrebarea *a cui* (ăi cui), răspundem cu un subst. în cazul *Genetiv*

3. După întrebarea *cui*, răspundem cu un subst. în cazul *Dativ*.

4. După întrebarea *pe cine* (ce), răspundem cu un subst. în cazul *Acusativ*.

5. Un subst. cu care *strigăm* stă în cazul *Vocativ*.

Se vor pune întrebări școlarilor spre a se vedea dacă au înțeles ce spun: *Cine* bagă ciocul pe gura urciorului? După care întrebare ai răspuns cu subst. *Cocorul*? În ce cas stă subst. *cocorul*? etc.

În ce număr a fost subst. *cocor*? (singular). Să vedem, cum se va schimba subst. *cocor* în plural? Închipuiți-vă că este vorba despre 2 cocori însetați! *Cine* bagă ciocul în urcior? (...*cocori*) Răspundeți în prop. întregă! „*Cocori* băgară ciocul pe gura urciorului.“ A cui dorință nu se împlini? *Această dorință a cocorilor nu se împlini.*“ Cui folosiră pietricelele? „*Pietricelele folosiră cocorilor.*“ Pe cine văzu un om? (...) «*Un om văzu pe cocori (cocori) bând apă.*» Cum ați fi strigat cocorilor? — «*Cocorilor, ce înțelepți sunteți!*»

Institutorul va scrie pe tablă în linie cu cele dinainte pluralul subst. *cocor*, în toate casurile.

	<u>singular</u>	<u>plural</u>
Nominativ:	<i>Cine</i> ?	<i>Cocorul</i> <i>cocori</i>
Genetiv :	<i>a cui</i> ?	<i>a cocorului</i> . . <i>a cocorilor</i> .
Dativ :	<i>cui</i> ?	<i>cocorului</i> . . . <i>cocorilor</i> . . .
Acusativ :	<i>pe cine</i> ? . .	<i>cocorul</i> <i>cocori</i>
Vocativ :	strig. (cum ?)	<i>cocorule</i> . . . <i>cocorilor</i> . .

S'a schimbat la plural subst. *cocori*? In câte chipuri s'a schimbat? Câte cazuri vom avea la plural? In care cas stă forma cocorii? Pentru-ce? In care cas stă *cocorilor* răspunzând la întrebarea **cui?** (Repetire).

Vedeți: *Substantivul se schimbă și în numărul plural prin casuri.* Țineți minte!

Schimbarea substantivelor prin numere și casuri se numește declinare. Ce am făcut cu subst. *cocor*? (..l-am declinat).

IV. *Deprinderi.* Aveți să scoateți gramaticile: 1, 2, 3, Pag. 39. Deprinderi. *Tabla școalei este neagră.* In care cas stă subst. *tabla*? Pentru-ce? După care întrebare răspundem cu subst. *școalei*? In ce cas stă? etc. .

Se deprinde proporțional cu timpul rămas.

V. *Resumat.* Despre ce am învățat astăzi? Ce numim casuri? In câte casuri se declină un substantiv? Care sunt casurile? Când stă un subst. în cazul Nom.? — Dativ? Genetiv? Vocativ? Ce numim declinare?

VI. *Aplicare.* Să declinați în scris subst. „*vrabia*“ găsit de elevi) în prop. întregi. Li se arată cum au să scrie în caetele de clasă.

Ce sunt vrăbiile? Unde trăesc vrăbiile? Numai pe lângă casele noastre trăesc paserile? (... prin păduri). Cum se numește o pădure deasă? (... codru).

Să cântăm cântecul codrului.

La loc! Ședeți! Strângeți cărțile! Eșiți câte doi.

București, 1890, Oct. 19.

Grigorie Teodosiū.

NB). La jumătatea orii, și când se observă că elevii sunt oboșiți, se fac mișcări și se cântă.

Materia din prezenta lecțiune se poate divide în două părți. Intr'o oră se fac casurile cu un subst. în sing.; în ceia-laltă, la plural și se termină.

PROCES-VERBAL

Astăzi 19 Octombrie 1890, s'a ținut lecții de probă la școala de aplicație de către elevii *Grigorie Theodosiu* în clasa III-a și *Constantin Vartic* în clasa IV-a. Subiectul lecțiilor a fost pentru clasa III-a din gramatică: „declinarea substantivelor în general” și pentru clasa IV-a din istorie: „*Tudor Vladimirescu*.”

La aceste lecții au asistat d-nii: *Alexandru Odobescu* profesor la Universitate și membru în consiliul permanent de instrucție, *Vasile Gr. Borgovan* director al școlii de aplicație și profesor de pedagogie, *Dr. Anton Colorian* director și profesor la școala de Institutori, *Ionescu-Gion* profesor de istorie, *Emanoil Grigorovitză* profesor de limba germană și geografie, *Ioan Onu* institutor la clasa III-a, elevii anului al IV-a, precum și cei ai anului al III-a din școala de institutori.

Pentru a observa mai bine mersul disciplinei și al învățămîntului, s'a numit raportori elevii: *Ștefan Popescu* pentru clasa III-a și *Fuarez Gh. Movilă*, pentru clasa IV.

După terminarea lecțiilor s'a început critica, deschizînd ședința d. *Colorian*.

Se dă cuvîntul propunătorului *Gr. Theodosiu*, care își face reflecțiile sale proprii. D-sa atribuie neajunsurile lecțiilor împrejurărilor exterioare. În ceia-ce privește disciplina crede că n'a lăsat nimic de dorit; prin urmare greșelile se vor căuta în jurul învățămîntului, adică în întrebări și răspunsurile școlărilor. D-sa arată foarte lămurit acele greșeli, cari se ved resumate mai jos prin raportorul respectiv.

La cuvîntul raportorul *Ștefan Popescu* care își dă părerea asupra lecțiunii în modul următor: „Gramatica este filosofia limbii, zice celebrul filosof englez Herbert Spencer, în tractatul său asupra *Educațiunii*. Pornind de aci, vedem că studiul gramaticii în clasele primare ca mai greu este pus la urmă. Prin urmare se începe întâiu prin ce e mai

ușor, mai simplu ; mergând la mai greu, la compus. Acesta e mersul natural al tuturor lucrurilor. Lecția ținută așă de propunătorul Gr. Theodosiu, corespunde în general acestui principiu. A plecat de la exemple la regulă, de la concret la abstract. Astă lecție are o mare importanță atât în studiul limbii, cât și în seria de cunoștințe, ce trebuie să se dea elevilor din cursul primar. Declinarea este unul din stâlpi pe care se razimă edificiul gramaticii. Propunătorul s'a încercat să așeze temelia acestui stâlp. S'a scăpat din vedere mică incorectitudine ca : formă se numește, etc., în loc de forma substantivului se numește etc. Intinderea lecției n'a fost proporțională cu timpul. Propunătorul s'a grăbit să sfirșească într'o oră. Invățătorul a fost intuitiv, prin exemple bine potrivite și scoase de elevi. S'a făcut analiză gramaticală. Cunoștințele căpătate nu s'aș imprimat în deajuns în memorie ; probă, la urmă băeții nu știaș bine ce li se spusese despre casur și declinare. S'a făcut aplicație asupra bucăței de citire „*Cocorul celui înțelept*.” S'a aplicat forma de învățămînt simultană. Întrebările s'aș distribuit la toată clasa. Formularea întrebărilor p'aci pe colo nu tocmai corectă ast-fel : cu care vorbă „te-am“ întreat ? și întrebese pe altul. Limbajul propunătorului a fost corect și potrivit cu lecția ce avea de tractat. Pe la mijlocul orei, din cauza căldurii se vedea o oboseală generală în clasă.

S'a urmat procedeul analitico-sintetic. În plan era hotărât să se scoată manualele de gramatică și de acolo să se dea exemple. Din greșală s'a comandat a se scoate cărțile de citire : Propunătorul n'a fost pe tot locul cu destulă atențiune. I-a scăpat din vedere căte unele așă se „numește“ casur în loc de se „numesc“ casur, să „bica“ în loc de să „bea.“ Mișcări gimnastice nu s'aș făcut. În paușă s'a cântat (deprinderea gamei după vioară). Planul lecției a fost foarte bine făcut. Circumstanțe înconjurătoare l'aș împedicat pe propunător să ție lecția cum ar fi trebuit. La acest raport a mai adăogat reflecțiuni următorii :

N. Penescu spune că elevii nu făceau deosebire între „terminație“ și „determinație“, și că propunătorul n'a observat aceasta spre a-i clarifica.

Gh. Ionescu spune o întrebare nepotrivită ca: „Care e terminația substantivului cocor în aceste propozițiuni? în loc de „Ia vedeți cu ce să termină cuvîntul cocor în propoziția 1-a, a 2-a, a 3-a? etc. și că așa ar fi dedus mai bine deosebirea.

D. I. Onu, institutor la clasa III-a, spune că lecția i s'a părut foarte bună din toate punctele de vedere, numai că deprinderea declinațiunii substantivului „Vrabiea“ nu se cam potrivea, de ore-ce e de gen feminin, pe când propunătorul desvoltase noțiunea declinațiunii la substantivul „cocor“ în singular și plural (în propozițiuni potrivite), apoi combate obiceiul de a se face prea multă materie în oră, zicînd că: „Cu cât faci mai puțin, cu atît faci mai mult.“

D. profesor V. Gr. Borgovan resumînd reflecțiunile făcute, spune că a observat cu multă amănunțime că propunătorul, raportorul și institutorul și-au îndeplinit bine rolul, răspunde institutorului spunînd că este ceas în școală și că trebuia să lase unde a ajuns și să se deprindă bine ce s'a făcut, apoi adaogă că locul ocupațiunii este după resumat. Disciplina în general foarte bună. Propunătorul a fost la înălțimea misiunii sale, singura regulă generală despre „formă“ a fost abstractă.

CLASA IV

Propunătorul *Constantin Vartic* își face reflecțiunile, sale proprii, așa în privința disciplinei zice că trebuia pus în picioare un școlar ce n'a răspuns la mai multe întrebări de altmîntrelea mulțumit.

În privința învățămîntului zice că n'a explicat unele cuvinte ca: pedestal, oștire națională etc., asta din cauza timpului. Secția a împărțit-o în bucăți punînd pe școlarii a istorisi, dar n'a putut din cauza timpului să istorisească mai

mulți. Tonul puțin potrivit. Scrierea necorectă o atribue nervozității d-sale. ¹ Mișcări gimnastice nu s'au făcut din scăpare de vedere.

Raportorul *Juarez Gh. Movilă* își dă părerea sa asupra lecțiunii în modul următor :

Studiul istoriei Patriei în clasa IV primară fiind de o deosebită importanță prin înmulțirea cunoștințelor elevilor despre neamul românesc, în special subiectul „Tudor Vladimirescu“ e de îndoită importanță prin potrivirea evidentă de a desvolta sentimentul național în inimile copiilor. Propunătorul și-a expus corect subiectul însă nu tocmai curgător. Lecția a fost desproporțională cu timpul. Prea extinsă. Treccrea de la un punct la altul cam lipsită de logică. Materia n'a fost potrivit distribuită ast-fel: partea 1-a, a 2-a și a 3-a cu extins mic, s'a făcut în o jumătate de oră, iar cele două părți din urmă cu extindere destul de mare nu s'au putut tracta numai într'un sfert de oră, pentru ca să mai rămână timp pentru repetiția bucăților istorisite de propunător, din partea elevilor, ceia-ce nu s'a făcut de loc. Invățămîntul a fost intuitiv prin mijlocirea portretului lui Tudor Vladimirescu și prin ajutorul hărților geografice. Analisa logică s'a făcut, însă trebuia mai multă insistență. Forma de învățămînt a fost cea narativă și euristică. Toate cele istorisite nu cred că s'au imprimat de ajuns în memorie din cauza prea multor nume proprii ca: „Bimbașa“ alte nume streine ca: „parucie“ și prea mulți ani de memorisat.

Intrebări generale, ca după istorisirea unei bucăți întrebă: despre ce am vorbit acum? în loc de a cere de la elevi să spună după șirul ideilor expuse. Procedeu inductiv. Tonul moale, în loc de a fi vioiu, măreț pentru un subiect ca: „Tudor Vladimirescu“, desprețuitor când vorbea de moartea lui; a avut un ton indiferent. Poziția propunătorului a fost corectă. N'a fost atent la greșelile elevilor: „Ispilante“, „pe-

¹ D. Vartic a suferit anul trecut întreg de nervozitate din care cauză a fost silit a-și întrerupe studiile.

destral“ și greșeli de limbă la însuși propunătorul ca : „Unde vine Gorjul ?“ „Stai jos !“ S'a cântat : „Audiți-ați d'un Oltean.“

Intru cât privește succesul general al lecțiunii îl cred a fi mulțumitor.

La acest raport au mai adăugat reflecțiunile următorii :

Gh. Stoenu spune niște întrebări nepotrivite ale propunătorului ca : care știe... etc., trebuiau să știe toți. Apoi că propunătorul n'a expus urmările activității lui Tudor Vladimirescu.

N. Penescu spune că punctele scrise pe tablă trebuiau scrise de școlari în caetele lor, servindu-le a se conduce acasă la memorisarea mai ușoară a materiei făcute.

Propunătorul răspunde spunând că nu era timp de a se scrie în caete punctele scrise pe tablă.

D. profesor V. Gr. Borgovan resumează reflecțiunile făcute spunând că partea disciplinară și a învățămîntului a fost după împrejurări bună, însă se așteaptă ca o altă lecție să fie mai bună. Raportorul a fost la înălțimea misiunii sale.

Ia cuvîntul d. profesor *Odobescu* care prin o cuvîntare foarte bine simțită, încheie conferința. D-sa spune, adresându-se elevilor : „Anul trecut am urmărit toate lecțiile colegilor d-voastre cu cel mai mare interes, de și nu era o școală atât de bine organizată ca anul acesta, de și n'aveau ca d-voastră o școală proprie pentru aplicație și în condiții așa de bine ca acum. Sper că și anul acesta să pot urmări tot așa de bine lecțiile D-voastre, ca și pe ale colegilor de acum un an. D-voastră care începeți, trebuie să mărturisesc, sunteți mult mai experimentați ca colegii d-voastre la sfîrșit. Constat cu mare plăcere că d-voastră v'ați folosit de lecțiile ținute de colegii d-voastre de anul trecut. Fie-care își cunoaște bine rolul său.

Anul trecut era alt-fel. Nu mai departe, propunătorul Theodosiu și-a cunoscut greșelile, și atât de bine și le-a mărtu-

risit, și-a făcut „mea culpa“ în cât raportorul a avut foarte puțin de zis. Aceasta probează un progres enorm. De lecția d-lui Theodosiu nu mai vorbesc și ca concluzie pot spune că ne așteptam la așa ceva fiind la școala d-voastre.

De un lucru trebuie să vă fac atenți. Sunteți acasă la d-voastră, în școala d-voastre, de ce vă grăbiți, de ce vă faceți numai de cât toată materia într'o oră. Aveți timp să v'arătați știința, orologiul avem. Timp într'un an este destul. Aș povățui pe toți cari vor mai ține lecții să nu mai aducă scuze că trecuse ora și de aceia s'a grăbit. Impresia generală însă e bună. Acum câte-va cuvinte asupra istoriei și asupra modului de a se preda istoria în școlile primare.“

D. Odobescu continuă arătând că istoria este o știință care ca toate are critica ei, drumul, scopul ei. De la predarea istoriei în clasele primare nu se așteaptă a face oameni erudiți. „Istoria este motorul patriotismului.“ Mărturisește apoi că a simțit o mare plăcere, ascultând anul trecut o lecție de istorie în care propunătorul a știut admirabilu însufleți pe elevi.

Spune că scopul pentru care s'a pus istoria în clasele primare este a deștepta în elevi sentimentul patriotismului. „Tudor“ este unul din subiectele, cari pot oferi mai multă materie pentru scopul istoriei. Propunătorul Vartic ar fi putut să traeteze lecția mai viu, mai energic. Trebuia tractat ast-fel ca elevii eșind din clasă să se simtă transportați cu inima și cu gândul la Tudor. Spune că propunătorul n'a ajuns la concluziuni bine formulate. A pus prea multe nume proprii. Nu s'a explicat cuvintele: „parucie“ și „Bimbașa.“ Ar fi trebuit să întrebe profesorul de istorie, dacă propunătorul nu știa. Apoi mai spune că propunătorul a pus întrebarea greșit asupra părții unde se află județul Gorj, și că întreba numai câți-va băieți, în loc de a întreba clasa întreagă.“

„Astea sunt observațiile ce le aveam de făcut“, încheie d. Odobescu. „Sper să am din ce în ce cât mai puține obser-

vații de adus lecțiilor d-voastre, la care sper să pot asista fără întreruperi. Încă o dată vă repet și să vă săpați în mințile d-voastre, bine aceste vorbe, că la o lecție de istorie trebuie să deșteptați în elevi sentimente și iubire pentru fapte bune, nobile, pentru patrie.

După aceste vorbe se ridică ședința.

Pentru care s'a încheiat acest proces-verbal semnat de noi:

Rucurești, 1890 Octombrie 19.

Conducătorul conferinței, **V. Gr. Borgovanu**

Secretar, *Ioan C. Florescu.*

O CONFERINȚA¹ FOARTE IMPORTANTA

Care ar fi cele mai nimerite mijloace, spre a face pe copii să vină la școală, fără a recurge la aplicarea amenzilor, prevăzute de lege?

Domnilor învățători, Doamnelor învățătoare,

Este știut astăzi, că amendarea părinților cari nu-și dau copiii la școală regulat, n'a adus școlii până astăzi nici un folos real. Din contră, în unele locuri amendarea a făcut mai mult rău de cât bine școlii.

În adevăr, iată cum stă lucrul :

Dumneavoastră cunoașteți mecanismul, prin care se aplică amenzile. Învățătorul trimite listă Primăriei de toți copiii, cari au absentat dela școală și numărul absențelor ce a făcut fiecare, cerând a se aplica amenda prescrisă de lege părinților. Unii din primari, ca să nu se strice cu locuitorii, cari l-au ales de primar și cari-l vor alege și în viitor, pune lista învățătorului la dosar,

¹ Citind cu toată atenția această conferință trimisă de D-1 Conducătorul, revisorul școlar din județul Dâmbovița, am constatat că e foarte importantă, de aceea i-am și dat acest titlu. E. B.

fără a-i da nici un curs. Alții o dau uitării și tocmai târziu consultă consiliul comunal, dacă să supună sau nu pe părinții îndărătnici la amendă. În fine alții, de și pun pe părinți la amendă, dar au grija de a arăta cu degetul pe învățător, asmuțind pe locuitorii contra lui, zicând că dela el le vine tot răul.

Cu alte cuvinte, în unele comune legea obligativității rămâne *literă moartă*; iar în altele, dacă se aplică, face mai mult rău decât bine școalei, adică: 1) pune rău pe învățător cu părinții; 2) îndârjește spiritele în comună contra școalei, în loc să le calmeze și să le atragă; 3) amenda încasată în loc să serve la ajutarea copiilor săraci, cari vin la școală, sau la îmbunătățirea materială și morală a școalei, de multe-ori se întrebuintează, de Primărie la alt-ceva cu totul străin de școală; 4) în fine, aplicându-se amenda, se lovește în cel mai sărac, nenorocit și incult om din comună, care ar trebui să aibă ajutor și protecție din partea școalei și comunei, iar nu lovire, fiind-că este constatat, că numai săracii, inculții și nenorociții nu-și trimit copiii la școală, iar nu cei avuți și luminați.

În fața acestei împrejurări ne întrebăm dar: n'am putea găsi alte mijloace mai nișmerite, spre a face pe copii să vină la școală, fără a recurge la aplicarea amenzilor, prevăzute de lege?

SĂ CERCETĂM

Omul după natura sa este făcut să trăiască în societate. Orî-cât de incult ar fi și orî-cât de pădureț, îi face multă plăcere, să stea de vorbă cu cine-va, căruia să-i comunice nevoile și păsurile sale, precum și amărăciunile și bucuriile ce întâmpină în calea vieții. — Învățătorul dar, ca și preotul, ar face foarte bine ca să profite de această slăbiciune a firii omenești în interesul școalei. Serbătoarea și Dumineca, seara și dimi-

neața, înainte și după terminarea cursurilor școlare, să caute a se întâlni cu părinții de familie, cari au copii în etate de școală. Să le vorbească de interesele, de păsurile și nevoile lor. Să le arate calea spre bine într'un mod desinteresat. Să se poarte cu ei și să-î povățuiască în modul cel mai afabil, frățesc și prietinesc, aducându-le din când în când vorba și despre școală și arătându-le foloasele ce aduce școala celui care învață carte. — Când săteanul va vedea în învățător un povățuitor spre bine și un prieten desinteresat, veți ști că nu se va mai îndărătnici, ca să-și dea copilul la școală.

Se naște însă întrebarea: cu ce să-l țină la școală pe copil, dacă părintele este sărac și lipsit de mijloace?

Se știe, după cum s'a mai zis, că în genere nu vin la școală copiii celor mai săraci și celor mai incuți oameni din sat. Prin urmare, cauzele cele mai însemnate, cari fac pe copii să nu vină la școală sunt două: *sărăcia și ignoranța părinților*. Dacă aceste obstacole ar fi înlăturate, biruința ar fi câștigată în folosul școlii. Sărăcia însă și ignoranța părinților sunt doi dușmani puternici ai școlii, cari nu pot fi învinși cu una cu două. Dar lucrul se poate ameliora în cât-va și iată cum cred eu: consiliul comunal, prin indemnul învățătorului, preotului și altor persoane iubitoare de instrucțiune din comună, să prevadă în fiecare an în budgetul comunal o sumă oare-care sub numele de „*cheltueli pentru ajutorul și încurajarea elevilor săraci*.”

Afară de aceasta în fiecare comună, iarăși prin inițiativa învățătorului și preotului, să se înființeze un Comitet de bine-facere compus din 7—8 persoane, care să poarte numele iarăși de „*Comitetul de binefacere pentru ajutorul și încurajarea elevilor săraci*.” Acest

comitet va fi pus sub președinția și casieria celui mai fruntaș om din sat, proprietar sau arendaș.

Comitetul va fi însărcinat cu stringerea cotisațiilor și ofrandelor, ce se vor face de persoanele bine-voitoare în folosul copiilor săraci. Din fondurile strânse de acest comitet și din banii prevăduți în bugetul comunal se pot procura cărți, hârtie, condee, ba chiar și îmbrăcăminte și încălțăminte elevilor săraci. Prin urmare părinții săraci și cari nu cunosc bine-facerile instrucțiunii, pe de o parte induplecați prin sfaturile frățești și amicale ale învățătorului, pe d'alta ajutați de primărie și comitetul de bine-facere la nevoile și cheltuelile ce reclamă școala nu vor mai fi nepăsători pentru fiii lor, nu vor mai hesita a-și trimite copii la școlă.

Pentru ajungerea acestui scop însă se cere din partea învățătorului trei lucruri: un spirit de inițiativă, o stăruință fără preget și o bună armonie între el, preotul satului, primarul comunei și locuitorii fruntași, pe cari trebuie să-i facă a fi de părerea sa.

Atâta însă tot nu este de ajuns. Se știe că copilul din frageta sa etate este plin de *curiositate*. Pe el îl mișcă și-l atrage orî-ce lucru de senzație. Dacă vede un ursar cu un urs, spre exemplu, el este în stare să alerge cine știe de unde, ca să se ducă să-l vază. Dacă aude o muzică, sau vede o trupă de soldați, nu numai că aleargă în partea locului ca să-și satisfacă curiositatea, dar chiar se silește să imiteze ce face muzica, sau trupa de soldați. Ast-fel adesea-orî vezi copii în urma muzicelor, făcându-și mâna trâmbiță și cu ea la gură, cântă imitând pe cornist. După ce au văzut pe soldați, adesea-orî copiii iaă câte un bêt, își imaginează că au în mână o armă și se pun a face muștră cu soldații.

Ei bine, iată o slăbiciune a copilului, de care trebuie învățătorul să profite, spre a-l atrage la școală. Să-l atragem prin curiositate.

Mijloacele, prin cari îl putem face să vină la școală de curiositate, sunt *mijloace educative și instructive*. Ele sunt prescrise chiar de pedagogie și programă. Iată-le : *escursiunile geografice și științifice cu elevii școlii în jurul comunei* ; Musica vocală : Cântarea în cor și întonarea de imnuri naționale și religioase ; exerciții militare, făcute în școală, dar mai ales la câmp, Duminica și sârbătoarea ; exerciții gimnastice, dialoguri și monologuri, recitate de copii, mai ales la excursiunile geografice.

Când copiii din comună cari nu vin la școală, vor vedea pe prietenii lor, cari urmează la școală, că merg la rând la câmp ca soldații, când îi vor vedea făcând diferite exerciții militare, când îi vor auzi cântând cu toții în cor la biserică imnuri religioase și la câmp și școală imnuri și arii naționale, în fine când îi vor vedea executând înaintea școlii și la câmp diferite jocuri fröbeliane ; atunci curiositatea lor va lua proporțiuni mari și gustul lor pentru școală se va desvolta cu repeziciune, atunci chiar ei vor ruga pe părinții lor ca să-i dea la școală. Iată dar, d-lor, mijloace de a atrage pe copii la școală, fără a supune pe părinți la amendă. Am găsit școli rurale în această circumscripțiune, pline de copii, atrași numai prin asemenea mijloace, fără a se aplica cea mai mică amendă.

Nu zic ca amendă să nu se aplice nici de cum ; dar cred, că aceasta trebuie să fie cea din urmă și cea mai netrebnică armă, de care trebuie să uzeze învățătorul pentru aducerea copiilor la școală.

D. P. Condurațeanu

Revizor școlar în Tirgoviște.

CUM ÎNTELEGEM DIN CĂRTI (EXPLICARE PSIHOLICĂ)

Carî să fie cauzele ce fac ca unii copii să nu poată învăța lecția decât cetînd-o tare, pe cînd acei cari cetelesc lecția încet, saû numai în gînd, învață mai lesne ?

(Intrebare pusă de d-l M. Lupescu, învățător, Broșteni-Suc.)

Din contactul cu lumea din afară primim neconținut impresiuni; mai mult: primim impresiuni nenumărate. Din aceste impresiuni, însă, unele rămân neștiute de noi, adică ne băgate în samă. De exemplu în momentul cînd privesc această carte bag în samă numai impresiunile care îmi vin dela dînsa, iară impresiunile care mi le trimit cele-lalte lucruri ce mă încunjoară rămân ne băgate în samă: ne băgate în samă rămân impresiunile care îmi vin dela păretele ce-mi stă în față, dela masa lîngă care staû, dela călimară, dela cărțile și dela lucrurile ce se află pe masă, dela condeul ce țin în mînă, dela hănele cu care sunt îmbrăcat, dela scaunul pe care staû, etc. etc.

Cînd băgăm în samă o impresiune se zice că suntem atenți la dînsa, saû că avem conștiință de dînsa.

*Impresiunea care o băgăm în samă, de care avem conștiință, saû la care suntem atenți, se numește *sensațiune*; adică *sensațiunea se compune diu impresiune plus un grad oare-care de atențiune, saû de conștiință.**

Sensațiunile ne lasă în minte, așa zicînd, un fel de icoane ale lucrurilor ce ne-au impresionat. Aceste icoane, care ni le lasă sensațiunile în minte, se numesc *imagini*. Toate cunoștințele noastre sunt formate din imagini, adică imaginile sunt elementele tuturor cunoștințelor noastre.

Impresiunile care nu le băgăm în samă, adică impresiunile de care n'avem conștiință orî *inconștiente*, ne lasă

și ele în minte oare-care urme sau imagini, însă aceste imagini sunt atât de vagi, nehotărîte și slabe, încât din unele puncte de vedere am putea zice, că nici nu le avem.

Când avem o impresiune conștientă, adică o senzațiune, această senzațiune ne lasă în minte imaginea lucrului care ne impresionează. Când acel lucru ne impresionează de a doua oară, ne produce o imagine nouă, care fiind întocmai cu cea dintâi se contopește cu dînsa, formând astfel o imagine de doă ori mai tare. Cu cât un lucru ne va cauza mai de multe-ori senzațiuni cu atât imaginea lui ni se va întări mai mult.

Când o imagine ne vine în minte, în absența lucrului care a produs-o, în vorbirea zilnică se zice că ne aducem aminte de acel lucru, iară în termeni psihologici se zice că imaginea acelui lucru s'a reprodus, adică a venit din nou în conștiință.

Când zicem că o imagine vine în conștiință, s'ar părea ceva curios, căci ne-am întreba numai de cât timp bine, dacă imaginile sunt formate prin ajutorul conștiinței, de ce nu stau în conștiință, căci când se zice că vin din nou se înțelege că ele pot să lipsască ?

Precum lumea din afară e compusă dintr'o mulțime de lucruri, așa și icoana lumii ce avem în minte, e compusă dintr'o mulțime de imagini.

Precum însă în lumea din afară nu băgăm în samă toate impresiunile, așa și în lumea din năuntru nu băgăm în samă toate imaginile cari le avem în minte, adică precum în lumea din afară avem conștiință numai de unele impresiuni așa și în lumea din năuntru avem conștiință numai de unele imagini. Pentru ce ? Pentru că așa suntem constituiți noi. Fie din afară, fie din năuntru, conștiința nu poate îmbrățișa în acelaș timp de cât un singur fapt : o singură impresiune sau o singură imagine. În conștiință putem avea sau o senzație (impresie conștientă) sau o imagine. Când conștiința este ocupată de o senzație, toate cele-l'alte impresiuni pre-

cum și toate imaginile sunt nebăgate în samă și când conștiința este ocupată de o imagine, toate cele-lalte imagini și impresiuni sunt nebăgate în samă. De ex. dacă în acest moment *am conștiință despre cartea care o am în mână*, toate cele-lalte impresii de la lucrurile din prejur, precum și toate imaginile mele din minte sunt nebăgate în samă; sau dacă în acest moment *am în conștiință o imagine oare-care* d. ex. *imaginea lui Crist*, toate cele-lalte imagini precum și toate cele-lalte impresiuni rămân nebăgate în samă.

Precum lucrurile din afară se combină între sine și ne dau impresiuni complexe, tablouri, peisage etc. Așa și imaginile din minte se combină între ele și ne dau imagini complexe. Lucrurile din afară se combină în impresiuni complexe prin faptul că noi primim de la ele de ex. impresiuni succesive; iar faptul succesiunii servește pentru ele ca o legătură de ex. din faptul că auzim literile rostindu-se în ordinea: a, b, c, d, e, f, h, i. Această ordine a orii succesiune le leagă între dînsele formând o impresiune complexă—impresiunea alfabetului. Când ne reprezentăm în minte succesiv imaginile de: strade duse în diferite direcțiuni, șiruri lungi de case câte cu 2, 3 etaje, piețe mari, turnuri înalte, etc., ne formăm imaginea complexă de oraș.

Imaginile din minte se pot rechema în conștiință sau când avem impresiunile cari le-au produs odată, sau când auzim rostindu-se numele lor. ¹

Când o persoană vorbind cu noi ne face prin vorbă descrierea unei câmpii, în conștiința noastră vin succesiv toate imaginile corespunzătoare cuvintelor pe care ni le spune; și toate aceste imagini combinându-se între ele prin faptul succesiunii ne dau o imagine complexă care este tocmai imaginea câmpiei. Același lucru se întâmplă când citim o

¹ Cestiunea cum sunt legate numele cu imaginile din minte o las la o parte.

carte. Fie-care cuvînt din carte ne chiamă în conștiința imaginea lucrului respectiv, și toate aceste imagini combinându-se între ele ne dau imaginea totală sau complexă a lucrului său faptului despre care citim în carte.

Pentru ca imaginile să se combine se cere însă o condițiune: *trebuie ca să fim atenți*, adică trebuie ca imaginile să se presinte în adevăr în conștiință, și încă să se presinte toate.

Când citim încet sau în gând, mai în tot-d'a-una suntem atenți, adică suntem stăpâniți numai de imaginile care ne vin în conștiință—chemate de cuvintele din carte—și ca atare înțelegem și pătrundem tot ce se spune în carte.

Când citim însă cu voce tare, foarte adese-orî se întemplă ca numai gura să repete ca o mașină cuvintele din carte pe când conștiința este ocupată de alte imagini cu totul deosibite. De ex. : începînd să citesc cu voce tare ce-va despre o bătălie de ale lui Ștefan-cel-mare, când ajung la calul cel alb al acestuia erou, pe când gura reproduce mecanic cuvintele din carte, eu încep a mă gândi la niște cai de lemn pe cari i-am văzut la un bălciu, apoi la mine etc. Conștiința mea fiind ocupată numai cu imaginile lucrurilor de la bălciu, neapărat că imaginile lucrurilor de care se spune în carte n'aū intrat, apoi nici nu s'aū legat între ele într'o imagine totală, de aceea nu voiū ști ce am citit în carte.

Adese-orî când citim încet sau în gând suntem mai atenți de cât când citim cu voce tare.

Când nu știm un lucru, nu'l știm pentru că nu l'am cunoscut sau n'am fost atenți când ne-a impresionat.

Th. D. Sperantia.

Câte-va cuvinte asupra predării istoriei în școlile primare

Care dintre noi nu-și amintește sau nu vede zilnic cum un copil silitor din clasa III sau a IV primară se muncește seara ca să memorizeze câte două sau trei foi din fie-care obiect (istorie, geografie, religie, etc.) ce are ca lecții pe a doua-zi? Cum unii citindu-le până se ameteșc de cap și și strică pieptul, pun câte o bucată de pâine în dreptul lecției, închid cartea și dormind cu dinsa sub cap, a doua-zi dimineată mănâncă pâinea și pleacă la școală mângâiat, că va putea reproduce ca o mașină mulțimea de cuvinte în mare parte neînțelese și ne mai auzite de el?

Acesta-i unul din păcatele mari și nenorocite de cari sufăr școlile noastre; și cu atât mai tare trebuie să ne doară inima, cu cât vedem că acest nenorocit metod e întrebuințat pe o scară mai mare în școlile primare, acolo unde din micii și nevinovații copilași poți face, ca dintr'o bucată de ceară, orî ce ai voi. De și pe fie-care zi, pe terenul pedagogiei, au început la noi a se face progrese vîdite, totuși sunt mulți dascăli, cari cred că dacă elevii lor vor ști la examen să reciteze ca „*tatăl nostru*“, orî-ce bucată din cartea de istorie, religie, etc., și-au îndeplinit în conștiință datoria și atunci au pretențiuni mari. Ei nu știu că: «Lucrul esențial stă în a deprinde pe copii să învețe cum trebuie să învețe ei pe ei înșiși în viitor». (Pestalozzi). — Zilnic auzi tînguindu-se mulți învățători și institutori, că n'au bunioară un text bun de istorie pe care să-l poată da în mîna copiilor.

Dar oare nu s'ar putea învăța în școala primară, istoria și fără text? Eă sunt convins că da. Românul e înzestrat de natură cu dorul de a istorisi frumos. Și micii copilași se bucură când aud pe mamele sau pe bunicele lor spunîndu-le povești frumoase. De ce oare

și învățătorul să nu folosească această predispoziție a naturii copilărești și fiind-că lor le plac tot lucruri noi, de aceea să caute ca elevii săi *să nu aibă nici un text*, pentru ca ei să nu fie cetit nicăeri ceea ce învățătorul le istorisește și ast-fel ascultându-l cu atențiune și interes, vor profita din acea istorisire însutit mai mult de cum ar fi cetit el singur a-casă lecția de nenumărate ori? Istorisirea însă trebuie să fie liberă și curgătoare, clară, simplă, sentimentală, dar adevărată și intuitivă; numai așa studiul istoriei în școala primară își va ajunge *scopul formal* la care țintește de a cultiva puterea intelectuală și inima elevului înobilitându-i sentimentele, ca cel al patriotismului, cel religios, cel estetic, etc., dând direcțiune nobilea voinței, formându-i și caracterul.

Cum vedem, învățătorul trebuie să fie maestru bun al meseriei sale; să fie pregătit anume pentru acest greu meșteșug, care nu e așa ușor, cum se crede de mulți. El nu trebuie să fie dintre acele persoane, care îmbrățișează cariera delicată de apostol al instrucțiunii spre a-și face din ea un mijloc de existență. Atunci vom putea zice și noi, că am progresat când toată lumea va recunoaște importanța și meritul acestei nobile dar spinoase meserii și când ea va da stima și recompensa cuvenită unui bun învățător, după cum zice și Höfeland: «Aceluia cărui se încredințează direcțiunea și creșterea junimii, precum și acei care-l aleg, ar trebui să se gândească, că între toate funcțiunile dintr'un stat, aceasta este fără contradicțiune cea mai nobilea și cea mai însemnată».

Cu metoda, care am spus mai sus, că se usitează în mare parte din școalele noastre, *nu vom ajunge nici o dată a face din elevi oameni, cari să'și netezească calea către ținta ce și-au propus prin flacăra gândirei*; din contră, *ii vom face sficioși, lipsiți de*

inițiativă și de încredere în sine, distrugând în ei iubirea de independență, care de altminteri se desvoltă încă din leagăn.

Dintre toate obiectele, acela care trebuie să se predea la început fără nici un text, este istoria.

Învățătorul să caute a ține încordată atenția elevilor prin o istorisire vie, plăcută și intuitivă, întrebându-i portrete și tablouri relativ la materia lecțiilor. Să împartă capitolul ce voește a trata în mai multe părți și istorisind fie-care parte să scrie pe tablă resumatul și ordinea ideilor, să pună și pe elevi a le însemna pe caetele lor și acestea să le servească a-casă drept text, silindu-se ei singuri de a-și aminti cele spuse de învățător și a desvolta fie-care punct din resumat cu cuvintele lor proprii. Pentru ca succesul să fie deplin, învățătorul trebuie să știe folosi toate mijloacele ce-i pune la îndemână progresul pedagogiei moderne. Să nu uităm mai ales că: «marele secret al educațiunii stă în a face ca exercițiile corpului și ale spiritului să serve în tot-d'auna de recreațiune unele altora». (J. J. Rousseau). Cu alte cuvinte, îndată ce învățătorul va simți, că atențiunea elevilor săi scade, să facă cu ei câte-va mișcări gimnastice și să cânte vre-una din poeziile pline de patriotism.¹ care se va raporta la capitolul ce-l tratează. Numai la repetirea materiei, e bine ca să se pună elevii să citească un text, atunci cât se va putea mai pe larg, fără obligațiunea de a memora ceva din el, ci mai mult spre a le arăta izvoarele și a-i deprinde să învețe ei singuri, folosind cuprinsul cărții.

Turnu-Măgurele, 1890.

C. C. Zaharia

Institutor, absolvent al «Școlii normale de institutori»

¹ Sunt de recomandat poeziile d-lui Nenițescu.

MICĂ OCHIRE ASUPRA ȘCOALELOR RURALE

și

MIJLOCUL DE ÎMPOPULAREA LOR

Până acum vre-o 17 ani, adică până nu se introdusesese învățămîntul intuitiv în școalele sătești, toți oamenii cu carte și mai ales acei oameni cari-și mai aduceau aminte și de cultura poporului de jos, strigau în gura mare, că n'au buni învățători la sate, că cei cari erau nu aveau destule cunoștințe pedagogice; că n'au dibăcia de a se aduna cu sătenii, în mijlocul căroră trăesc și prin diferite conversații în privința vieții lor sociale, să-i facă a înțelege foloasele ce ar aduce săteanului știința de carte. Că, de și erau înființate câte-va școli normale, însă învățătorii recrutați dintr'însele, de și aveau puține cunoștințe pedagogice, ca dascălii la sate nu știaū să pună în practică cunoștințele căpătate în școală, pentru că chiar în școalele normale nu se făcea nici o practică pedagogică, așa că învățătorii normaliști întrebuințau tot bătrânul metod ca și dascălașii cei vechi cu clasele primare. Aceasta nu era vina bieților învățători, ci a celor ce conduceau școalele normale.

Cam prin anul 1874, s'a iuceput practica pedagogică la școalele normale prin înființarea de școli primare pe lângă dinsele, iar pe de altă parte s'a dat ordine serioase d-lor revizori de autoritatea școlară, ca să facă practică pedagogică cu toți învățătorii în timpul conferințelor la toate obiectele ce se predau în școalele sătești. Această salutară măsură făcu ca peste vre-o patru ani toți învățătorii sătești să fie egali în predarea materiilor de învățămînt după metoda intuitiv.

După ce învățămîntul intuitiv fu odată statornicit în

toată țara, apoi în capul oamenilor setoși de cultura poporului de jos, se nascu altă idee: «Inființarea localurilor de școli». În privința acestui punct, n'avem nimic de zis, căci onor. membri ai comitetelor permanente din țară, cari au voit, au făcut destule sacrificii pentru inființarea localurilor de școli, ast-fel putem aduce ca probă județul Ilfov, în care, de și au mai rămas puține comune, cari n'au localuri bune, însă comitetul este pe cale de a le construi în curând.

Sunt trei puncte mai principale în jurul cărora se rostogolește școala rurală. Învățători buni, localuri bune și venirea regulată a copiilor la școală. La primele două puncte li s'a găsit rostul. Învățători buni prin inființarea școalelor normale și clădirea localurilor prin bunătatea nemărginită a comitetelor permanente și a multor proprietari din țară, între cari în juru-mi cunosc pe d. D. M. Bragadiru, care nu s'a gândit să strângă nun ai bani albi pentru zile negre, ci s'a gândit și la cultura viitoarei generațiuni. Acest generos proprietar căruia posteritatea îi datorează recunoștință, nu numai că a clădit localul, dar îl asortează și cu cele necesarii. Mai este de găsit rostul punctului al 3-lea. «*Venirea regulată a copiilor la școală.*» Dacă s'ar găsi și rostul acestui punct, putem să zicem că instrucțiunea rurală merge bine.

Cam de pe la anul 1875 și până la 1883, adică până la punerea în aplicare a programei cu 6 clase, sătenii aveau mai mare bună-voință de a trimete copiii la școală de cât astăzi, pentru că fiind aceeași programă la sate ca și la orașe, certificatele de la școalele sătești erau valabile ca și cele de la oraș, așa că mulți copii de la sate căpătau burse la stat în școalele secundare sau urmau externi la aceste școli. Iuvelătorii de la cari eșiau astfel de copii, căpătau mare nume în comună, își umpleau școalele de copii neesecutați

de autoritatea locală. Astăzi foarte rar se mai vede un copil de la sate să intre în vre-o școală secundară, pentru că trebuie să fie supus la un nou examen la oraș și nu reușește, se întoarce iarăși la coarnele plugului.

Acum ne întrebăm: ce argument puternic poate găsi învățătorul ca să convingă pe sătean că cartea de copii este folositoare fiului său? când el știe că o mulțime de copii au trecut, unii cu bun succes, clasele complete, alții cu frânturi de clase au rămas la coarnele plugului și după 5 sau 6 ani abia mai pot citi și a se iscăli, căci în privința acestor tineri nu s'a luat nici o măsură până astăzi. Rugăm pe d. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, ca în noul proiect de programă să se prevadă pentru absolvenții școalelor rurale rămași la coarnele plugului cel puțin în timpul ernii 2 ore pe săptămână pentru lecțiuni practice: la citire, scriere, calcule practice asupra măsurătoareii suprafețelor de care zilnic au nevoie și agricultura, singura lor ocupațiune. Timpul cel mai priincios pentru aceste lecțiuni ar fi Joia după amiază. Dumineca nu este nemerită ca să fie aleasă din cauză că mare parte din tinerii absolvenți sunt dorobanți cu schimbul și în toate Duminecile sunt chemați la companie.

Acum, când în capul școalelor se află d. T. Maiorescu, sperăm că glasul nostru va fi auzit.

Astăzi ne oprim aci.

Șt. Vasilescu

Învățătorul comunei Slobozia-Clinceni,
pl. Sabaru, jud. Ilfov

PESTALOZZI¹

A doua parte din *Leonard și Gertruda* a fost scrisă în primele luni din 1783 și apărută la finele aceluși an. Autorul renunțase la învățămîntul direct, la procedura didactică întrebuintată în *Cristof și Elsa*, revenind la prima sa manieră. În a doua parte, persoanele sunt tot cele din prima parte, numai că Gertruda ține mai puțin loc, așa că ea apare numai în patru din 70 capitole; toată cealaltă parte a cărții se ocupă cu povestirea nelegiuirilor tovarășilor lui Hummel, cu pedepsele ce le-a aplicat Arner și cu biografia vechiului magistrat. Pestalozzi își cere iertare despre aceasta în termenii următori: «Mă-ar plăcea foarte mult să vorbesc despre această femeie, dar am prea puține de zis despre dinsa, pe când sunt nevoit să vorbesc foarte mult despre ceata asupritorilor». Și apoi el face următoarea comparație: «Cititorule, aș voi însă a căuta pentru tine o închipuire despre această femeie, pentru ca ea să-ți apară vie înaintea ochilor tăi și ca tăcuta-î hărnicie să-ți rămâie neștearsă din minte-ți. Cea ce am să zic este mare lucru; dar nu mă tem s'o spun. Astfel soarele lui Dumnezeu își face drumul de dimineața până seara, fără ca ochiul tău să vadă pașii lui, nici ca urechia ta s'audă mersul lui, dar la apusul lui știi că va răsări din nou și că va urma să încălzească din nou pămîntul până când roadele toate vor fi coapte. Această închipuire a mamei mare²⁾ care însuflețește pămîntul cu razele sale, este chipul Gertrudei și a orcării femeii care schimbă locuința familiei în locaș al dumnezeirii». În a treia parte a operii *Leonard și Gertruda*, apărută în primăvara anului 1785, autorul își lărgise cadrul și

¹ Vezi și No. precedent al acestei reviste.

²⁾ Soarele, care în germana „die Sonne“ este de genul feminin.

atinse un subiect mai întins ; căci, pe când în partea a doua se mărginise să adauge noi capitole la întâia sa povestire, spre a completa tabloul despre starea ignoranței și a mizeriei țăranilor, aci, în a treia parte, propune reforme, arată leacurile relexlor descrise. Ântâi și Ântâi trebuie reformate școala și biserica, dar spre a schimba școala, trebuie schimbat dascălul de școală. Meyer, un industriaș însemnat, și soră sa Mareili dau lui Arner ideia cum trebuie reformată școala, iar Gertruda cu locuința sa plină de copii cari citesc, socotesc și cântă torcând totodată bumbacul lor, servește de model cum trebuie să fie clasa. «Eü cred, zice Gertruda, că cea ce se face cu zece copii se poate face și cu 40.» Și dinsa dă ajutor la înființarea unei atare școli, ai cării copii lucrează cu mâinile la ocupația ce le au ales părinții lor, și în același timp învață să citească, să scrie și să calculeze. Dupe ce această școală fu astfel îndrumată, Gertruda fu înlocuită prin ajutoarea Margareta ca să supravegheze lucrul manual în clasa fetelor, pe când Glüfi dirige învățămîntul și ține o disciplină, părintească, dar strictă. Dascălul Glüfi era un vechi militar, un locotenent, care prefera vorbelor faptele, care avea autoritate, regulă, ordine, curățenie și stăruință la lucru. Mai multe capitole se ocupă cu descrierea mijloacelor întrebunțate de Glüfi pentru a menține disciplina, pentru a da copiilor deprinderi bune și pentru a-i învăța cunoștințele elementare. Pestalozzi pune mare preț pe calcul ca mijloc spre a forma judecata, spre a obișnui pe copil să raționeze drept și să nu se mulțămiască cu vorbe deșerte. «Omul, scrie dînsul, dobândește înțelepciunea numai printr'o lungă experiență, sau *prin exercițiul de calcul cari pot întru cât-va înlocui experiența.* «Această considerație de puterea celor patru reguli va fi tot-d'a-una caracteristica sistemului său de învățămînt. Iată cum se exprimă

Pestalozzi în privința unei bune metode elementare. «Ocupându-se de inima copiilor, locotenentul Glüfi se ocupa și de capul lor, adică el voia ca orice le-ar intra în cap să fie clar și vizibil, tocmai ca o lună plină pe cerul senin. Înainte de orice, el învăța pe copii să vadă și să audă bine, și exercita bunul lor simț natural ce există în fie-care om... Când vrei să întorci pe oameni de la calea greșită, nu trebuie să combați vorbele celor lipsiți, ci să stingi în ei însuși spiritul nebuniei lor. Spre a-i face să vadă, nu e de nici un folos să descrii noaptea și să zugrăvești culoarea neagră a întunericului ei, ci numai aprinzând lumina vei putea arăta ce era noaptea; numai ridicând perdeaua dupe ochiul orbului, îl vei face să înțeleagă ce era orbia. A vedea și a auzi bine este întâiul pas către înțelepciunea vieții, și calculul este firul conductor care ne ferește de rătăcire în căutarea adevărului, este piatra din capul unghiului al liniștii și al bunului traiu ce numai o viață de lucru, de reflecțiune și de prevedere poate asigura copiilor noștri.»

Pastorul văzând reforma introdusă de Glüfi în școală, se simte satisfăcut, dupe cum poți vedea din dialogul următor (cap. 18) între dînsul și Glüfi: «Nu voiū nimic să am de a face cu *lirilar* al dascălilor de școală, cu acea vorbire nencetată care zăpăcește creierii și strică rațiunea. — Nici mie nu-mi place, zice pastorul. — Dar eū urăsc toate discursurile lungi, orice înșirare de vorbe multe fie în școală sau aiurea, urmă Glüfi, vei face tot așa?—Da, negreșit: *cățăială* este boala noastră a persoanelor eclesiastice, de care avem mare nevoie să ne vindecăm. Așa vë înțeleg și eū; căci omul are nevoie de fapte nu de vorbe.» Venerabilul pastor care în timp de 30 de ani a făcut mereū discursuri, renunță de aci înainte să mai predice și nu vrea să mai învețe pe copii nici catechismul. «Dînsul înseamnă cu mîna sa în cărțile lor

câte-va sentințe înțelepte și morale ce le permise să mai învețe pe dinafară, despre toate cele-l'alte părți ale catechismului nu le spuse nimic, și când fu întrebat, pentru ce tace despre acele părți, el răspunde : «Din «zi în zi ved mai limpede că nu este bine pentru om «să-și tortureze creierii învățând atâția *pentru ce și pen-
«tru că*; experiența arată că oamenii își pierd bunul «simț natural și întrebuințarea practică a mâinilor și «a picioarelor lor, cu atât mai mult cu cât își viră în «cap mai mulți *pentru ce și pentru că.*» Și după ce pastorul a explicat în ce constă «adeverata religione umană», singura ce va învăța de aci înainte pe parochienii săi, Pestalozzi adaogă : «dar meritul lui principal stă în declarația spusă pe față că dacă n'ar fi văzut cum Gfüfi și Margareta proceda cu copiii la școală, n'ar fi cercat nici o dată de sineși să schimbe cât de puțin vechia deprindere și că ar fi rămas până la moarte, precum fusese 30 de ani.» Este foarte însemnat faptul că Pestalozzi pune mai jos pe eclesiastici de cât pe laici. «Ast-fel vorbia, adaugă el, omul a cărui putere venia de la cunoașterea lumii...» Intre prima parte a scrierii *Leonard și Gertruda* și partea a treia scrisă după patru ani, este mare deosebire ; căci în prima parte păstorul represinta înțelepciunea și era superior tuturor. In a doa, subordonând pe păstor dascălului de școală, Pestalozzi arată limpede că inițiativa reformei sociale nu se cuvine bisericeii ; că clerul are să joace un rol de mâna a doa și că chiar acest rol îl va avea numai cu condiție dacă va renunța la religia formalistă, dacă va lăsa să doarmă dogma și să învețe numai morala,

In această privință putem cita și capitoul 77, unde femeile satului se plâng la Mareili că dacă păstorul nu mai explică cuvintul lui Dumnezeu, ele nu vor mai ști ce să creadă. Ea le răspunde că în lume sunt destule

lucruri care ne sunt date de Dumnezeu și cari ne vorbesc clar despre cea ce D-zeu vrea de la noi. «Am soarele, luna și stelele, florile grădini și producțiunile câmpiilor, — și apoi inima mea și tot ce mă impresoară, acestea nu-mi spun oare mai bine de cât ar face-o toți oamenii, care este cuvintul lui D-zeu și ce-așteaptă el de la mine? Și iată, când vă ved aci înainte-mi și citesc în ochii noștri ceea ce vreți de la mine și obligațiunile ce am către voi; și când privesc copii fratelui meu, pentru cari mă simt răspunzătoare, — nu este oare acesta un cuvint al lui D-zeu adresat direct mie, ce trebuință este să-mi fie de cineva explicat?»

Afară de asemenea pasagii, în aceasta a treia parte se află bucăți cari sunt adevărate romane, altele amuzante, umoristice, și sentimentul poetic nu lipsește.

Asfel, de exemplu, capitolul 27, unde se descrie frumusețea naturii pusă față cu frumusețea omului, este una din cele mai frumoase poezii.

În privința stilului, această a treia parte are mult mai multe forme particulare ale dialectului german din Elveția; poate c'a voit să dea mai multă energie scrierii, dar cu aceasta a făcut-o mai grea de citit, poate d'acea fu mai puțin citită, dupe cum mărturisește autorul însuși, într'o scrisoare către Zinzendorf, din 10 Decemvrie 1785.

Dar a patra și ultima parte a acestei scrieri, apărută în 1787, plăcu și mai puțin. Aci autorul mărturisește pe față ambițiunile lui în privința unei reforme profunde a legilor și a societății, dând modelul unei legislațiuni proprii a face schimbările și progresele ce el meditează. În această parte Glüfi se confundă cu Pestalozzi, iar cuvintul *german* se repetă adeseori, în sensul că Pestalozzi se adresează la germani în genere, nu numai la cei din Elveția. Și aceasta din cauză că el aspira să i se dea vreo ocupație în împărăția ger-

mană, poate chiar în Viena, cea ce și comunică dinsul lui Zinzendorf prin scrisoarea sa de la 10 Decembrie 1785.

Iată câte-va rânduri din dedicarea acestei părți către Felix Battier: «Tot ce spui, am văzut, zice Pestalozzi. Și o bună parte din sfaturile ce dau, am pus în practică. Am renunțat la toate plăcerile vieții numai spre a mă jerfi încercării mele de educațiunea poporului și am învățat să cunosc adevărata lui situație și mijlocele de a o schimba, atât în întreg cât și în cele mai mici amărute, cum poate că nimeni n'a făcut-o. Calea pe unde merg este neumblată; nimeni n'a încercat până acum să tracteze subiectul din acest punct de vedere. Tot ce spui eu se întemeiază pe adevăratele mele experiențe. Este adevărat că m'am înșelat în cea ce voisem să pui în practică; dar erorile acelea ale vieții mele practice m'au învățat tocmai cea ce nu știam atunci... Amice, imaginea încercării mele este totdeauna prezentă ochilor mei, și nu voi fi mulțumit, până nu voi fi reneput să lucrez cu activitate la realizarea celor d'ântâiu visuri ale vieții mele.»

Trimițând partea a patra din *Leonard și Gertruda* lui Zinzendorf, ministrul lui Iosif II, Pestalozzi i scrisese, la 25 Mai, 1787, că-l roagă «ca paginile consacrate legislațiunii populare să le considere ca un memoriu cari i-ar fi direct adresate, pentru că singur respectul a împiedicat pe autor de a i le dedica în public.» Mai departe el i comunică că poate peste un an va merge la Viena să-î exprime verbal o dorință de care-î arde inima, dar până atunci i spune că ar fi foarte dispus să contribuie și dinsul dupe puteri spre a face oarecari încercări practice asupra îmbunătățirii soartei oamenilor. Dar că asemenea încercări nu se pot într'o republică coruptă, precum este Elveția, de acea adevăratul progres în conducerea popoarelor se poate prepara numai în cabinetele *dommito-*

rilor înțelepți și în Germania ¹ se ved producându-se multe lucruri cari dau cele mai mari speranțe pentru viitor. Zinzendorf îi răspunde, după șapte luni, că a citit de două ori volumul al patrulea și că legislațiunea lui Arner ² l-a interesat de aproape, dar că în cea mai mare parte din statele austriace sunt piedici neînvinse cari ar împiedica realizarea unor asemenea reforme.

Pestalozzi i scrise de mai multe-ori, dar fără să mai aibă vre-un răspuns. Ast-fel, în Ianuarie 1788 întâiu îi demonstrează că piedicile în cestiu ne nu'l sperie, al doilea îi comunică buna primire făcută cărții sale de arhiducele Leopold de Toscana, moștenitorul tronului imperial care-î permise chiar să-î scrie direct asupra cestiuilor privitoare la educațiunea poporului și la îmbunătățirea condițiunii lui, care a și început să lucreze un memoriu ; al treilea îi arată modul primirii cărții lui de compatrioții săi : Unii din oamenii luminați și sinceri ar fi primit-o cu laude, mulțimea cititorilor au găsit-o grea dela pagina 164 înainte, adică de unde începe legislația lui Arner ; cea mai mare parte din învățați găsesc filosofia mea falșă ; mulți din ei o numesc *grosolană*, alții îi zic « *filosofie de caporal* ; » unii o găsesc că este *despotică* ; iar cele două partide ale clerului nu sunt mulțamite de mine și în fine ruginiți zic că eu visez.

Când în 1790 archiducele Leopold urmă fratelui său Iosif pe tronul imperial, Pestalozzi se adresează din nou lui Zinzendorf, la 19 Iunie, prin care îl înștiințează că îndată ce va termina cu revisuirea lucrării *Leonard și Gertruda* va trimite noului împărat un momeroiu asupra unirii școalei cu educațiunea profesională. La 19 Iulie, același an, printr'altă scrisoare îl roagă să-î co-

¹ Se știe că până la 1806, Capitala Germaniei era Viena.

² Arner este un personaj din *Leonard și Gertruda*.

munice dacă împăratul ar primi să examineze câte-va idei ale lui asupra educațiunii poporului, cu care el se ocupă de 20 de ani. La 28 August, el trimite memoriul anunțat și cere vre-un serviciu pentru ca să pună în practică cestiunea tractată în memoriu, dar nu i se răspunde nimic.

În anii 1790—1792, apărură din nou *Leonard și Gertruda*, complet în trei volume, la Ziegler în Zürich. Această ediție fu revăzută și îmbunătățită în privința unității planului, având și ilustrații frumoase, dar nu fu bine primit de public.

Până aci în numărul de față.

INTEMEIEREA PSICOLOGICA

actelor elementare ale gândirii în marginile legilor herbartiane de asociere și reproducere

Monografie psihologică de Ștefan Velovan

Urmare

În judecata contopitoare (concluziunea) paralelismul se asociază în mod predicativ cu laturile opuse ale Oblongului ca subiect. Prin acest act psihic dobândim o *descriere* (descriptio) a Oblongului. Descrierea devine cu atât mai completă, cu cât se vor putea forma mai multe judecăți contopitoare asupra Oblongului, la felurite îndemnuri venite din lăuntru conștiinței. Prin descrieri repetite dobândim tot atâtă deosebire de *specie* (species), care separă Oblongul când de unul când de altul dintre individele geometrice. Scopul formării conținutului este așa dar a deosebi individele unele de altele. Descrierea, privită din punct de vedere psihologic, e totdeauna o judecată rezultată din contopire; din punct de vedere logic ea e o judecată analitică. Existența ei e condiționată prin o raționare după tipul formării conținutului.

Prin propoziția minoră se complică cu laturile opuse ale Oblongului o situație a liniilor drepte și adecă în mod nehotărît sau în general. La îndemnul reproducerii nemijlocite această situație, până aci încă puțin cunoscută, se hotărăște mai deaproape în propoziția majoră ce urmează, ca o situație paralelă. Stabilind aceste două premise pentru formarea conținutului, am sevirșit o *determinațiune*. Ea ni se înfățișază ca un act al gândirii, unde după *complicația unei noțiuni mai generale urmează reproducerea nemijlocită a unei noțiuni mai speciale*. Aceste două acțiuni reciproce constituesc esența determinațiunii; ea își găsește în ele explicarea ei psihologică. Determinațiunea represintă complexul de acțiuni reciproce, prin care se stabilesc premisele la formarea conținutului; eacă pentru ce ea este a se considera ca o operațiune auxiliară a acestei formări. Forma ei logică elementară este o judecată dublă cu o sferă avută ca termen mediu.

Examinând acum întreg procesul, aflăm, că determinațiunea prepară elementele raționării (premisele) cu scopul de a dobândi în sfârșit o descriere formătoare de conținut. Dintr'o situație în general a liniilor s'a concludat la o situație mai determinată (paralelă) a laturilor opuse din Oblong. Recunoaștem în acest proces felul de raționare cunoscut sub numele de *deducțiune*. Ea se servește de determinațiune ca de un mijloc, are descrierea ca scop și intră în acțiune ori de câte ori tindem a forma conținutul unei noțiuni. Forma logică elementară a deducțiunii e judecata întreită și esența ei un act de *deosebire*.

Procesul poate să se desfășure și în mod invers.

Raportul de note ce constituie noțiunea Paralelogramului s'a ivit în conștiință, după cum vëzurăm, pe calea formării conținutului. Dacă se întâmplă acum să se presinte sensurilor o noă afecțiune, analoagă cu cea dintâi, d. e. figura unui Quadrat, raportul de note exprimat prin Paralelogram va dobândi cea mai însemnată fortificare. El se va reproduce nemijlocit și se va contopi cu același raport din senzațiunea noă, punându-se în opoziție predicativă cu alte raporturi de note eventuale ale Quadratului, pe care tinde a le suprima. În chipul acesta dobândim propoziția posterioară din procesul de formare al unei sfere: „Quadratul este un Paralelogram“. Raportul contopit (Paralelogramul) primește acum rolul unei idei auxiliare pentru a reproduce

mijlocit și celelalte note ale Oblongului, complicate la timpul lor cu ale Paralelogramului. Noi ne aducem aminte, că „Oblongul încă este un Paralelogram“. Astfel se ivește și propoziția anterioară. În fine se complică elementele de nouă relevate ale Quadratului cu notele mijlocit reproduse ale Oblongului, dând existență judecății complicatoare: „Quadratul e ca un Oblong“ sau „aparține la Oblong“ ori și așa: „Ceea ce are patru laturi, dintre care cele opuse sunt paralele, aparține la o altă adică este un Paralelogram“.

Judecățile ivite în decursul acestui proces înfățișează următoarea

Formarea de sferă :

Propoziția posterioară : Quadratul e un Paralelogram.

Propoziția anterioară : Oblongul încă e un Paralelogram.

Judecata complicatoare : Quadratul e ca un Oblong sau aparține la Oblong. Ori așa : Ceea ce are patru laturi, dintre care cele opuse sunt paralele, aparține la o altă adică este un Paralelogram.

În judecata complicatoare (concluziune) se alătură Quadratul la Oblong. Prin aceasta s'a făcut începutul unei *enumerări* (enumeratio) a individelor geometrice, care au să intre în sfera noțiunii Paralelogram. Și enumerarea se poate repeta prin judecăți complicatoare, care țin a întregi sfera aceleiași noțiuni. Astfel sfera Paralelogramului s'ar putea întregi cu Rombul și Romboidul. Prin enumerare repetită intră tot atâtea individe în sferă sau ajung a fi gândite ca aparținătoare de aceeași sferă, pe care o stăpânește noțiunea Paralelogramului de mai înainte aflată, ca *noțiune generică* sau ca *gen* (genus). Scopul enumerării este a descoperi individele, în fața cărora noțiunea Paralelogram să poată apărea abia acum ca noțiune generică. Enumerarea exprimă o asemănare săvârșită a individelor, e totdeauna o judecată complicatoare, din punct de vedere logic sintetică și e condiționată prin o raționare formătoare de conținut.

În propoziția posterioară noțiunea Paralelogramului apare redicată din Quadratul prin contopire. Propoziția anterioară ce urmează, ne vestesc, că aceeași noțiune a fost dobândită deja din Oblong, că trebuie prin urmare să se considere ca o noțiune comună pentru Quadratul și Oblong. În statorirea acestor două premise de formare a sferei recunoaștem actul

de gândire, cunoscut sub numele de *abstracțiune*. Ca fenomen psihic ea consistă în o *contopire urmată de o reproducere mijlocită*. În aceste acțiuni reciproce își găsește explicarea ei psihologică. Abstracțiunea joacă în procesul de formare al sferii același rol auxiliar ca determinațiunea la formarea conținutului unei noțiuni. Forma ei logică elementară, ca și la determinațiune, e o judecată dublă, însă cu un conținut, deja format, ca termen mediu.

O privire aruncată și aici asupra procesului întreg, ne descoperă faptul, că abstracțiunea prepară mijloacele de raționare (premisele) cu scopul de a dobândi o enumerare de individe aparținătoare la aceleași sfere. După ce s'a constatat acelaș conținut atât în *Quadrat* cât și în *Oblong*, ajungem la concluziunea, că *Quadratul* are să fie indus în aceeași sferă, de care se ține și *Oblongul*. Procesul de formare al sferii este așa dar un proces de *inducțiune*, care se folosește de abstracțiune ca de un mijloc și are enumerarea clasificătoare ca scop. Forma ei elementară este o judecată întreită și esența ei un act de *asemănare*.

Mai multe descrieri divizatoare și enumerări clasificătoare pot servi ca material de experiență pentru a atinge o constituire mai exactă, respective mai completă a noțiunilor, atât cu privire la conținut cât și cu privire la sfera lor ¹⁾. În considerarea scopului ce-l urmărește scrierea de față, credem a putea renunța la cercetări mai departe asupra intelectului; aceasta mai vârtos fiind-că operațiunile gândirii, fie ele or cât de complicate, se reduc în ultima analiză la formele elementare, înfățișate până aci și întemeiate în mod psihologic.

Părăsim esemplul, asupra căruia am încercat să demonstrăm, că fără condițiunile raționării o explicare temeinică a faptului, din care rezultă opoziția subiectului și predicatului într'o judecată, este o imposibilitate psihologică. Când zicem, că formăm o noțiune, judecăm orî raționăm, e bine să se știe, că indicăm în toate trei cazurile întreaga noastră gândire. Dintre aceste trei operații elementare ale intelectului nici una nu este mai originală de cât alta. Fie-care e condiționată prin cealaltă și nici una nu se poate explica ea de sineși. Raportul logic formal, în care stău una către alta,

¹⁾ Atragem luarea aminte a cititorilor asupra articolului nostru, intitulat: „Câte-va cestiuni metodologice”. Conv. lit. XXII Nr. 5—6.

precum și către întregul gândirii, ce se enunță, fie ca o asemănare ori ca o deosebire, și—ceea ce ne interesează mai mult—raportul lor de dependență de la asocierea și reproducerea ideilor, sunt tot atâtea cestiuși, la care credem că am răspuns destul de lămurit.

Am încercat să căutăm explicarea, unde se poate găsi, adică în acțiunea reciprocă a ideilor, stăruind a deriva de aici înțelesul logic al operațiilor intelectului. Dacă ni se va cere să demonstrăm, că explicația are valoare nu numai pentru unele cazuri, ci și în general, vom răspunde: Cine nu poate atribui explicării noastre valoare generală, să încerce analiza și a altor materii alese din domeniul or căreia știință. Dacă demonstrarea succede și asupra acestor materii, adevărul dobândește în experiențele aprobătoare o bază cu atât mai bogată, fiind cu puțință a induce și aceste cazuri în sfera explicării date. De cum-va s'ar întâmpla într'un caz concret, ca explicarea să ducă la contradicții, să fie neesactă ori necompletă, expunerea acestui caz nu poate să fie de cât binevenită. Contradicția constatată ne va face să renunțăm la explicarea de față, eventualele inexactități sau neajunsuri ne vor indema să acceptăm modificări ori întregiri. Știința nu va putea de cât să profite fie pentru sine ori pentru ceș ce stăruie a înțelege bine învățăturile ei, în tot cazul am dori, ca cercetările să nu mânece de la noțiunii scoase din afară de marginile observațiunii, în credință—că rezultatele vor putea dobândi astfel valoare absolută. În față cu astfel de rezultate, fie ele ori cât de necesare, experiența își rezervă încă dreptul controlului final, pe care-l aplică la toate adevărurile ce pretind a-i oferi serviciile lor

Am atins până aci câte-va cestiuși din capitolul psihologie despre intelect. Scopul nostru a fost să indicăm deoparte materia ce credem că ar trebui să fie obiectul principal al acestei părți din o adevărată Psihologie empirică, de altă parte să procurăm cititorului elementele de judecată indispensabile în față opiniilor, de care ne luăm voe a ne ocupa în cele ce urmează.

DIDACTICA MAGNA¹

DE

AMOS COMENIUS

Tradusă în românește de

PETRU GÂRBOVICEANU

Doctor în filosofie

Profesor de filosofie la Seminarul Central și de limba română la școala Normală a societății din București.

CAPITOLUL XVIII

Principiile cum se poate preda învățămîntul în mod temeinic

1. (*Obicinuita cultură câștigată în școli e superficială*). Mulți se tânguiesc, că puținii sunt, cari să iasă cu o cultură temeinică din școli, ci cei mai mulți de abia ies cu ceva superficial, — cu un fel de spoială. Faptul în sine confirmă această tânguire.

2. (*O îndoită cauză*). De se întreabă cine-va, care ar fi cauza acestei întâmplări, apoi ea este o îndoită: 1) sau, fiind-că școlile se ocupă cu lucruri de nimic și lasă la o parte pe cele însemnate; 2) sau, fiind-că școlarii uită aceea ce au învățat o-dată, nerămânându-le aproape nimic în cap. Cea din urmă greșeală e așa de generală, în cât foarte puținii sunt, cari nu s'ar plînge de ea. Căci, dacă am putea să reproducem tot ce am învățat, auzit și înțeles, cât de învățați n'ar trebui să fim considerați! Doar nu ne-a lipsit ocaziunea de a ști multe. Inșă, de oare-ce nu se procedează în mod regulat, e sigur, că ne procurăm apă cu o sită.

3. (*Medicamentele spre a putea combate ambile aceste cauze să se împrumute de la metoda naturală*). Oare nu se află nici un medicament contra acestuî rău? Bine înțeles, dacă intrăm în școala naturii și căutăm căile pe care le urmează spre a putea face, ca crea-

1 vezi și No. precedente ale acestei reviste.

turile ei să aibă durată. Se vor putea afla,—o afi m, —o cale cu ajutorul căror cine-va va fi în stare să știe nu numai cât a învățat, ci mai mult de cât a învățat, în timp ce va putea să reproducă cu ușurință nu numai aceea ce a învățat de la dascălii săi și a câștigat din diferiți autori, dar va putea să judece asupra lucrurilor și prin el însăși cu destulă cunoștință.

4. (Zece trepte). Aceasta se va realiza.

I. *Dacă se vor preda numai lucruri cari au un folos real.*

II. *Dacă toate se învață fără întrerupere.*

III. *Dacă li se pune o temelie solidă.*

IV. *Dacă această temelie e așezată cât se poate de adânc.*

V. *Dacă tot ce se predă mai târziu nu se reazimă de cât pe această temelie.*

VI. *Dacă orî și ee lucru, care coprinde părți ce se deosebesc unele de altele se clasifică cu cea mai mare îngrijire.*

VII. *Dacă tot ce se învață mai târziu se clădesce pe cea ce s'a învățat mai înainte.*

VIII. *Dacă tot ce stă în legătură unul cu altul se unește în mod trainic.*

IX. *Dacă orî și ce lucru se aranjează după puterea inteligenții, memorii și limbii.*

X. *Dacă toate se întăresc prin exercițiuri continue.*

Să studiam acum fie-care punct în parte.

I PRINCIPIU

5. *Natura nu întreprinde nimic nefolositor.*

(I principiu: *Să nu se înceapă nimic ce nu-î de trebuință.*) De pildă, dacă natura începe să producă o pasere, apoi ea nu-î formează coarne, solzi, patru picioare sau alt-ceva de care n'ar avea nevoie cândva, ci un cap, o inimă, aripă, etc.

Tot așa și *Arborelul* nu-î formează urechi, ochi, pene, peri, ci coajă, sevă, rădăcini și altele.

6. (*Imitare mecanică*). Și acel, care voește să aibă câmpii și grădini fructifere nu le plantează cu neghină, spinii și ciulinii, ci cu semințe și plante alese.

7. De asemenea și *Architectul*, care voește să clădească o casă solidă nu întrebuițează pae, humă, lemne de salcie, ci petri, cărămidă, lemne de stejar și alt material de o calitate solidă.

8. (*Și în școli*). *In școli să nu se învețe așa dar 1) de cât lucruri, cari pot să folosească atât în viața aceasta, cât și în cea-l'altă—mai mult însă în cea-l'altă.*

(*Acele lucruri să se învețe aici pe pământ, zice sf. Ironim a căror cunoștință continuă până în cer.*)

II. *De i se dă tinerimei ceva spre învățare din cauza nevoilor acestei vieți, apoi atunci trebuie să fie de așa natură, în cât să nu se aducă prin aceasta nici o vătămare vieții viitoare,—iar celei prezente să-î aducă un adevărat folos.*

9. (*Să se învețe numai lucruri folositoare*). Căci la ce folosește învățarea unor lucruri, cari nu pot să aducă vre-un folos nici aceluși ce le știe și nu pot să fie vătămătoare nici aceluși ce nu le știe și pot să fie uitate din cauza înaintării în vârste sau a altor ocupațiuni? Scurta noastră viață are așa de multe lucruri folositoare cu care poate fi ocupată, în cât n'ar mai putea rămâne nimic pentru petreceri zadarnice. *De aceea școlile să aibă în vedere de a nu ocupa tinerimea de cât cu lucruri serioase.* (Cum că și jocurile pot fi întrebuițate cu folos, despre aceasta vom vorbi în alt loc).

II PRINCIPIU

10. **Natura nu trece nimic cu vederea din aceea ce crede ea ca folositor pentru corpul ce 'î formează.**

(II *principiu*: *nimic din aceea ce aparține lucrurilor nu trebuie lăsat la o parte*).

De pildă: dacă formează o *pasere* nu uită capul, aripile, picioarele, ghearele, pelea, ochii și în fine aceea ce aparține unei ființe zburătoare, etc.

11 (*Imitare în școlă*). Așa dar, dacă școlile formează pe om în acelaș mod, apoi atunci să-l formeze în totul așa în cât să fie capabil pentru toate trebuințele acestei vieți și pentru eternitate însăși către care tinde tot ce se petrece aici.

12. Prin urmare, în școlă trebuie să se învețe nu numai științe, ci de asemenea moralitate și pietate. Cultura științifică să caute de a înnobila omului *inteligenta, limba și mâna*, ca cu chipul acesta să poată studia, discuta și lucra cu rațiune tot aceea ce-i spre folosul lui. Dacă va rămânea ceva la o parte din aceasta, atunci se produce un abis care, nu numai că ascunde în sine o lipsă de cultură, ci stânjenește de asemenea și temeinicia. *Nimic nu poate fi temeinic de cât atunci când e studiat din toate punctele de vedere.*

III PRINCIPIU

13. **Natura nu face nimic fără bază sau rădăcină.**

(III *principiu*: *lucru solid pe o bază solidă*). Mai înainte ca o plantă să fi prins rădăcini nu poate să crească; dacă încearcă atunci se ofilește și dispore. De aceea, un grădinar înțelept nu plantează dacă nu observă, că trunchiul a prins rădăcini. La pasere și la orî și ce animal locul rădăcinii 'l țin intestinele, care încep să se formeze mai întâiu fiind-că sunt temelia întregului corp.

14. (*Imitare*). Așa și *Architectul* nu începe o clădire de cât numai atunci, când i-a pus o temelie solidă, căci de alt-fel întreaga clădire e amenințată cu căderea. In acelaș chip și *pictorul* dă colorilor sale o temelie, căci

fără de aceasta colorile pot să dispară, sau să se curățe și să se întunece.

15. (*Abatere*). Să pue o asemenea temelie învățământului neglijează acei învățători, cari 1) nu se silesc de a face pe școlarii studiosi și atenți, 2) cari nu caută să dea școlarilor o privire generală asupra întregului material de studiu, ca cu chipul acesta să poată observa destul de bine ce se poate întâmpla și ce se întâmplă. Dacă școlarul învață din contră fără plăcere, atențiune și plăcere, cum se poate aștepta cine-va de la ceva temeinic din parte-î?

16. (*Indreptare*). De aceea:

I. *Orî și ce studiu s'ar începe cu școlarii, să se caute de a deștepta în ei iubirea spre acesta, dându-le probe de folosul și însemnătatea lui.*

II. *Ar fi bine să se caute de a întipări în mintea școlarului o idee generală asupra limbii și artei, mai înainte de a proceda la tratarea specială a unui obiect, ca cu chipul acesta școlarul să poată privi chiar de la început scopul și limitele în totalitatea lui, cum și formațiunea lui internă. Căci după cum scheletul e temelia întregului corp, așa și planul unei arte e temelia întregii arte.*

IV PRINCIPIU

17. **Natura așează rădăcinile în adâncime.**

(*IV principiu: temelia să fie adâncă*). Așa de pildă, ea a ascuns intențiunile animalului cu totul în interiorul său. Și cu cât sunt mai adânci rădăcinile arborului, cu atât e mai solid. Sunt din contra la suprafață, atunci poate să fie ușor desrădăcinat.

18. (*Indreptare*). Din acestea rezultă, că dorința de învățatură să se deștepte cu seriozitate în școlar și că tot ce e principal să se întipărească în mintea lui și

să nu se procedeze mai departe la studiarea completă a unei arte sau limbi, mai înainte de ce nu s'a stabilit, că are o idee generală asupra lor și că i s'a întipărit bine în minte.

V PRINCIPIU

19. **Natura produce titlul din rădăcină și nu din altă parte.**

(V *principiu: totul din propria-și rădăcină*). Tot ce se arată la un *Arbore*, ca lemnul, coaja, foile, vâștării și fructele n'au alt început de cât din rădăcină. Căci de și ploaia cade de sus și udă grădinile, totuși ea se absoarbe prin rădăcină și se răspândește mai departe prin trunchiu, ramuri, frunze și fructe. De aceea și horticultorul, de și altoiul de aiurea, trebuie însă să-l așeze în trunchiu în așa chip, în cât să se pară ca și înăscut; absoarbe ceva aceleași rădăcină, prin ea se nutrește și cu ajutorul rădăcinii se poate desvolta. De aci înainte nu mai are arborele trebuință de nimic, adică să-i se adauge ramuri și frunze din altă parte. Așa și cu paserea, dacă e să se acopere cu pene; nu să ia de la altă pasere, ci ies din interiorul propriului său corp.

20. (*Imitare mecanică*). Tot așa și deșteptul *Arhitect* clădește în așa chip, în cât orî și ce să se rezeme pe propria-și temelie, fără alte propte din afară. Căci, dacă o clădire ar avea trebuință de ele, atunci probează, că e defectuoasă și gata să se dărâme.

21. Și cine vrea să-și facă un *eleșteu* sau o *fântână*, acela n'aduce apa din altă parte sau să aștepte apa de ploaie, ci sondează până ce găsește izvoare și le conduce prin canale și tuburi ascunse în rezervoarele sale.

22. Din acest principiu rezultă, că a instrui pe tinerime cum se cuvine nu constă în a le vîrî în cap o

mulțime de cuvinte, fraze, expresiuni și opinii din diferiți autori, *ci a le deschide calea cum să priceapă lucrurile, ca cu chipul acesta să iasă din ea pârae ca dintr'un izvor*, sau după cum ies din mugurii arborilor *foi, ramuri și fructe*; în anul viitor apare din fie-care vâstar o ramură nouă cu ale sale frunze, flori și fructe.

23. (*O rătăcire considerabilă din partea școlilor*). Așa ceva n'a făcut școlile până în prezent, adică să deprindă capetele copiilor întocmai după cum fac fragezii arbori cari produc numai din propria lor rădăcină, ci din contră le au deprins să se încerce cu ramuri culese de aiurea, ca și Coțofana lui Esop, care se împodobește cu pene streine. Nu s'au învrednicit încă nici să deschiză izvorul cunoștinței cel ascuns în ele, ci le-au udat numai cu rîulețe streine. Adică : nu le-au arătat lucrurile însăși așa cum sunt în realitate, ci aceea ce au zis și scris unii și alții despre ele, așa că se credeau ca cei mai învățați acei ce știau opiniile multora asupra lor. De aci a provenit, că cei mai mulți nu fac alt-ceva, de cât că se reped asupra autorilor spre a extrage din ei diferite opinii și a prezenta științele ca un fel de haină zdrențeroasă. Contra acestora se ridică *Orațiu* și le zice : *O, turmă de sclavi, cari numai imitați !* Da, o turmă de sclavi deprinsă de a purta numai sarcini streine.

24. (*Spoeca unei învățături superficiale*). Ce înseamnă însă, vă rog, a se ocupa cine-va cu opiniile multora asupra unor anumite lucruri, în timp ce se caută cunoștințe asupra adevăratei naturi a lucrurilor? N'avem noi în această viață alt-ceva mai bun de făcut, de cât să studiem cum alții au apucat la dreapta sau la stânga și să cugetăm serios cum s'au abătut de la calea cea dreaptă și au rătăcit? O, voi muritorilor! e mai bine să ne îndrumăm spre țelul nostru și să lăsăm la o parte căile greșite. De îndată ce l'am stabilit și cu-

noscut în deajuns de ce să nu ne îndrumăm pe calea cea dreaptă și de ce să întrebuițăm mai bucuros cei streini, în loc de ai noștri?

25. (*Cauza e metoada greșită*). Cum că școlile în așa mod procedează, adică învață pe școlari să privească cu ochi streini și să devie înțelepți cu capete streine, aceasta o arată metoada tuturilor știinților, căci ele nu învață cum se deschid izvoarele și cum se capătă din ele diferite felurite rîuri, ci presintă ochilor ape derivate numai din autori și prin ele conduc la izvoare. Căci dicționarele (cel puțin, atât, cât 'mi sunt cunoscute, cu excepțiune poate al lui *Cnapius*; însă și acesta lasă ceva de dorit, ceea ce se va arăta în cap. XXII) nu învață pe cine-va să vorbească, ci numai să înțeleagă; *Compendurile de gramatică* nu învață pe cine-va să compue o cuvântare, ci numai s'o analisceze și nici o *fraseologie* nu arată modul cum ar putea cine-va să formeze o cuvântare în mod artistic și cum ar putea face o schimbare în coprinsul ei ci oferă numai o amestecătură de felurite cuvântări. Aproape nimeni nu predă *fisica* prin intuițiune și expermentare, ci numai prin reproducerea texturilor lui Aristotel și altora. *Moravurile* nu caută nimeni să le formeze prin o intimă transformare a efectelor, ci le descriu numai superficial prin o simplă esplicare și împărțire a virtuților. Se va arăta aceasta mai lămurit atunci când vom vorbi în special despre metoda artelor și limbilor și mai ales de va voi Dumnezeu, atunci când voiu da la lumină *Pansofia*.

Resumatul conferințelor pedagogice din Septembrie 1890

Ținute în Tergoviște și consiliul adresate corpului didactic rural

Domnilor învățători și doamnelor învățătoare, sunt zece zile, de când suntem cu toți adunați aci. În acest timp nu puține roade folositoare au produs desbaterile și activitatea.

Schimbul de idei, ce am făcut cu toții asupra greutăților, ce a întâmpinat școala în cursul anului 1889—90, ne-a arătat calea ce trebuie să urmăm pe viitor, ca să nu mai dăm de atâtea obstacole.

Discuțiunile și destăinuirile ce s'au făcut în sînul conferințelor, relativ la reaua stare materială a școalelor și la greutatea, ce se întâmpină cu obligativitatea învățămîntului, ne-au procurat la toți noi forțe de luptă în viitor.

Desbaterile asupra părților didactice și hotărîrea ce ați luat asupra celor ce trebuie introduse în școală în viitorul an școlar, au stabilit o uniformitate de idei și vederi metodice și pedagogice între d-voastră.

Recapitularea materiilor fundamentale ale școalei, gramatica, aritmetica și istoria patriei, a înprospătat în memoria d-voastră cunoștințele de căpetenie și a preparat sămînța, ce trebuie să semănați în țarina, la care ve duceți să cultivați.

Exercițiile de industrie manuală, la cari ne-au făcut să asistăm colegii d-voastră, duși la Brăila, v'au atras atențiunea asupra direcțiunii economice și profesionale, ce trebuie dată acum înainte învățămîntului rural.

Cestiunile pur pedagogice și lecțiunile de model, ce s'au făcut ieri și azi, v'au arătat modul, cum trebuie să procedați mai bine în viitor pentru realizarea unui progres mai repede și mai satisfăcător.

Societatea de ajutor pentru elevii săraci, ce ați înființat în ședințele de seară, ne va procura noi mijloace de aducerea copiilor la școli și de încurajarea lor.

Iată, d-lor, de ce zic, că nu puține roade folositoare au produs conferințele d-voastră de estimp.

Un lucru însă mă mâhnește: că nu toți au luat parte la aceste conferințe, atât de bine făcătoare și folositoare instrucțiunii.

Subterfugiile pe după cari se adăpostesc, cei ce n'au venit la conferințe, îmi dau probe, că n'au toți vocațiune pentru a fi apostoli ai luminării poporului.

Este foarte lesne, să-și zică cine-va: „mă fac învățator; „căci am leafă bună și numai 6 ore pe zi de muncă cu copiii și câte-va vacanții destul de lungi într'un an și scap și de armată“.

Dacă 'și-ar da seama însă de ce însemnează și cum trebuie să fie un învățator, foarte puțini s'ar decide, a-și lua această sarcină.

Învățător nu însemnează funcționar sau slujbaş; ci misionar sau apostol, trimis ca să sădească în popor sentimentele cele mai bune și să-I pregătească pentru lupta cea mare a existenței.

„Popoarele nu sunt alt-ceva, de cât ceia-ce sunt dascălii lor“, zice un învățat.

Dacă un învățator s'ar mărgini numai a intra și eși regulat la școală, a nu lipsi și a ține actele școlii în regulă, iar fondul, mintea copiilor, ar lăsa-o neîndrumată cum trebuie pe calea cea mare a cunoștințelor, n'ar fi un învățator bun.

Dacă învățătorul ar reuși a îndopa pe copii cu multe cunoștințe, chiar preste prevederile programei; dar la sentimentele lor nu s'ar gândi, dar inima lor au lăsa-o în amorițire, învățătorul n'ar fi la înălțimea misiunii lui. Copilul, ce l-ar eși din mână, n'ar fi folositor societății.

Misiunea învățătorului este mult mai înaltă ca a orî-cărui profesor secundar și superior.

„In licee, cu atât mai mult în Universități, profesorul nu crește pe copil, ci-l învață“, zice d. B. P. Hăsdău.

„Nu creșterea, nu educațiunea, ci numai instrucțiunea sin-

gură este ținta școalelor secundare și superioare, în cari vârsta școlarului este deja înaintată și contactul său cu profesorul este rar. Nu așa este în școala primară. Aci d-voastră primiți în grijă pe un copil în toată puterea cuvântului, și el petrece în toate zilele o „mare parte a timpului sub „ochii d-voastră“. Sunteți instructori și educatori tot-odată, educatori mai cu deosebire. Nu toți cetățenii străbat prin licee și mai puțin se urcă până la Universitate. Prin școala primară însă toți, toți fără excepțiune, sunt dator să treacă. Nu dar o clasă socială, nu o majoritate a țării, ci națiunea întreagă crește pe mâinile d-voastră. Ea crește pe mâinile d-voastră în acea gingașă fază a vieții omenestii, în care totul se întipărește adânc și pentru viața întreagă în mintea și în inima copilului, se întipărește prin ce el vede, prin ce aude de la dascălul său și cum sunteți d-voastră, așa va fi și națiunea întreagă.

Fiiți drepti cu copilul, dacă voiți ca drept să fie viitorul cetățean. Desrădăcinați din el, prin sfat și prin pildă, gemenele lingușirii, al invidiei, al clevetirii, al egoismului, dacă doriți a face ca viitorul cetățean să nu fie o ființă târâtoare, lacomă de bunul material sau moral al altuia; dacă doriți ca națiunea întreagă să nu fie o droaie de nepăsători, trăind fie-care numai pentru imbuibarea burții și a bursei sale! Învețați pe copil a se jertfi pe sine însuși: o națiune nu poate fi mare, nu poate fi o națiune, dacă cetățenii nu știu să se jertfească pentru o idee, pentru un principiu, pentru ceva, care e mai presus de materie.

„Trebuincioasă este aritmetica și geometria, trebuincioasă e gramatica și geografia, trebuincioasă e programa; dar mult mai trebuincioasă este aceia ce nu se poate cuprinde nici într'o programă: în orî-ce lecțiune, despre orî-ce obiect, dascălul primar are destule prilejuri s'alunece la timp acele sublime maxime, prin care sufletul copilului se înflăcărează pentru frumos, pentru adevăr, pentru bun și capătă pentru răutate, pentru minciună, pentru urâciunea morală, acel des-

gust care, sădit de timpuriu, se întinde și se întărește ca acele fine creștături ce le veți tăia pe scoarța unei tinere tulpine.

„Fie-care religione cunoaște un Dumnezeu, orî-cât de mult s'ar deosebi teogoniile una de alta. Fie-care popor cunoaște o patrie, orî-cât de diferite ar fi între ele instituțiunile. Dacă unii oameni ajung cu timpul a nu mai crede nimic, nici chiar în Dumnezeu, nici chiar în patrii, este că ei din copilărie s'au deprins a confunda pe Dumnezeu cu teogoniile și patria cu instituțiunile; este că nu li s'a însuflețit din pruncie că mai presus de orî-ce teogonie e Dumnezeu, că mai presus de orî-ce instituțiune e patria, că noțiunea de patrie și de Dumnezeu nu se sguide prin sguiduirea instituțiunilor și a teogoniilor. Fii creștin sau mahometan, fii cum vrei, dar crede în Dumnezeu. Fii liberal sau conservator, fii cum știi, dar crede în patrie. Săpați cu trăsuri neșterse pe Dumnezeu și patria, în școlarii voștri și veți avea o națiune, o națiune mare! Cine se închină în dreapta și în stînga, la bătaia vîntului, simte pe frunte noroiu după fie-care închinăciune; cine se închină numai lui Dumnezeu și patriei, după fie-care închinăciune își ridică fruntea mai senină.

„Ce să mai zic? Din drăguții copilași, cari pot deveni îngeri sau demoni, căliți caractere, caractere, încă o dată caractere, și atunci v'ați împlinit solia.“

Iată cuvintele, pline de învățătură, ce a pronunțat d. B. P. Hajdeu prin discursul său magistral de la 25 Iunie anul curent la adresa tuturilor dascălilor de cursurile primare.

Aceste sfaturi, cu mică escepțiunî, foarte mult se potrivesc și pentru d-voastră.

Să le sădim deci adânc în inimile noastre; căci ele sunt eșite din crecerul unui bătrîn plin de experiență, de la care s'au adăpat de lumină multe generațiuni tinere și din pana căruia au curs șiroae de adevăruri și de învățăminte relative la limba și naționalitatea noastră.

Scoalele rurale au rolul cel mai important în educațiunea și cultura poporului român și d-voastră sunteți, cărora vi s'a încredințat această sarcină.

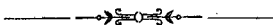
Mergeți dar veseli și cu forțe noi, și puneți din nou plugul în țarina scumpă a culturii naționale.

La rându-mi vă asigur, că tot-d'auna vă voi ajuta, tot-d'a-una vă voi încuraja și susține și voi fi alături cu d-voastră, pe cât timp veți fi la înălțimea datoriei și pe cât timp voi avea onoarea, de a fi la locul, unde mă găsesc.

Luându-ne de o cam dată rămas bun unul de la altul, și dorind a ne întâlni în curând sănătoși la lucru, declar conferințele de anul acesta închise. etc. etc. etc.

Condurățeanu

Ravisor-școlar

CARACTERUL¹

Formarea caracterului

I. Influența familiei

Omenirea se regenerează, renaște necurmat prin mame bune. Și cea mai săracă familie, în care este o mamă virtuoasă, activă, veselă și curățică, poate să devină locașul virtuții și al fericirii, unde se pot desvolta și florile mai nobile ale vieții casnice; acest locaș poate să fie scump unui bărbat prin multe vesele amintiri, el poate să fie un altar sfânt pentru inimă, un refugiu împotriva furtunelor vieții, un dulce loc de odihnă după muncă grea, o mângâiere când omul e nefericit, o mândrie când este fericit și în toate împrejurările el poate fi un izvor al celor mai curate bucurii.

Familia bună este ast-fel, nu numai pentru timpul juneței ci și pentru acela al etății înaintate, cea mai bună școală

1) După Smiles-Rudow.

spre a învăța vioașie, răbdare, stăpânire de sine și simț de datorie.

Familia este cu deosebire adevărată școală a omeniilor. Goethe, marele poet german, zice: Dacă vrei să afli ceea ce se cuvine, întreabă numai pe femeile nobile! Oamenii mai înțelepți și cei mai buni nu s'au rușinat niciodată de a mărturisii, că în cercul familiei au petrecut orele cele mai fericite ale vieții lor.

Cum că mama face mai mult pentru creștere de cât tata, se vede lămurit la familiile, unde mama lipsește. Și firește lipsa mamei o simt mai mult fetele de cât băieții; ba se poate zice, că pentru fete mama este neapărată și nimeni nu o poate înlocui. Avem destule exemple, că chiar fiice din case foarte bune, care și-au pierdut mama de timpuriu, cresc de multe ori fără disciplină și rușine și în urmă acestea se ticăloșesc. Pe cât timp trăiește mama și-și face datoria, aceasta abia poate fi cu puțință, și iarăși de altă parte s'a văzut, că moartea sa viața destrăbălată a tatălui n'are o influență însemnată asupra creșterii copiilor când o conduce o mamă bună. De aceea s'a asemănat cu drept cuvânt o familie fără tată cu o casă fără coperiș, iar o familie fără mamă cu o casă fără de vatră și fără de centru.

Multe mame au crescut singure și au așezat cum au putut pe copiii lor, adese-ori cu mult necaz și trăgându-și delagură, dar tocmai din familii de acestea au eșit nu puțin bărbați însemnați.

Ast-fel a fost Cromwel, despre al cărui tată se știe puțin. Mamă-sa însă avea o minunată însușire de a-și ajuta sie-și, dacă nu-i ajutați alții; spiritul și energia ei erau tot așa de mari ca blândețea și răbdarea ei; cu propriile ei mâini a știut să agonisească zestre pentru cinci fiice ale sale, care le-a făcut posibil a-și căpăta bărbați din familii mult mai bogate; singura ei mândrie a fost onestitatea, pasiunea ei a fost a iubi. Ea, și după ce fiul ei a ajuns stă-

pân peste toată Englitera, se purta în palatul regal tot așa față cu el, cum se purta în vechia berărie dela Huntingdon.

Washington și-a perdut pe tatăl său când era de 11 ani. Mamă-sa a fost o minunată găzdoaiă de o extraordinară energie. Ea avea să-și crească copiii, să conducă o casă mare și să administreze moșii întinse și ea făcu toate acestea cu cel mai bun succes. Minte ea, diligența ei în tot-d'a-una vie, iubirea ei îi ajutară de a delătura or-ce piedică și ca cea mai frumoasă răsplată a ostnelilor sale ea avu fericierea a vedea nu numai pe copiii ei mai tineri în poziții onorifice, ba a vedea chiar pe cel d'întâiu născut al ei întemeetorul republicei nord-americane.

Aproape toți bărbații mari au avut să mulțumească succesele lor în cea mai mare parte mamelor lor, ceea ce știm chiar din gura multora dintre ei. Napoleon obiceiunia să zică că conducerea unui bărbat, bună orî rea, atârănă cu totul de la mama sa, și el însuși susținea că strălucita sa carieră o atribue voinței tari și stăpânirii de sine ce are a o mulțumi mamei sale.

Și mama marelui contrar al lui Napoleon, Wellington, a fost o femeie de o extraordinară tărie de caracter. Tot aceasta se poate zice despre mama unui alt contrar al lui Napoleon, despre regina Luisa, care era adorată 'nu numai de Prusia, ci de întreaga Germanie, ca un înger bun pentru cauza bună“.

Nu mai puțin este știut, cât de mult au să mulțumească poezi și artiștii mamelor lor. Schiller cât timp a fost crescut în cei patru ani d'întâiu exclusiv numai de către mamă-sa, blândă și evlavioasă, iar mai târziu cu deosebire de ea. Ea a dat copilului libertatea, de care a avut lipsă, spre a se putea desvolta în însușirile sale proprii, spre a putea compune pe Tâlharii (Die Räuber), pe Don Carlos, Tel ș. a.

Mama lui Goethe e cunoscută ca o femeie însemnată, plină de humor și cu deosebire aptă de a înflăcări spiritele tinere,

făcându-le împărtășiri din bogatele experiențe ale vieții sale. După un discurs mai îndelungat cu ea, un călător însuflețit esclama : „Acum știu, cum a devenit Goethe bărbatul, ce este azi!“ Goethe însuși zicea despre mamă-sa, că era vrednică de viață și mărturisise, că de la dînsa a împrumutat veselia sa și plăcerea de a scrie fabule. Așa dar a moștenit aceea, ce-l caracterizează, ca poet. El își cinstea așa de mult pe mamă-sa, în cât, când venia la Frankfurt, visita pe toți aceia, cari fuseseră amicali față cu mamă-sa, îi visita cu scop de a le mulțumi.

Intre artiștii a stat mai ales Ary Scheffer ¹ în cel mai frumos raport cu mamă sa. Ea, ale căriia trăsuri frumoase le-a înfățișat el în Beatrice, Monica și în alte opere ale sale, l-a încurajat de a se dedica artei și i-a procurat cu cea mai mare abnegare mijloacele trebuincioase. Scrisorile, ce i le adresa, erau tot-d'auna pline de sfaturi părintești și de călduroasă simpatie femeiască pentru stăruințele sale. „Dacă m'ai putea vedea“, scrisese ea odată, „cum sărut portretul tău, numindu-te cu lacrimi în ochi fiul meu iubit, ai înțelege, cât mă costă de a purta față cu tine câte o dată un limbăgiu serios și de a-ți cauza durere... Fii diligent, fii înainte de toate modest și umilit și dacă simți că ești superior altora, aseamănă lucrările tale cu natura și cu idealul tău și ast-fel prin depărtarea ce-o vei afla-o între tine și între natură și idealul tău vei fi scutit de trufie și îngâmfare“.

Încă mulți ani după moartea mamei sale își aducea aminte Scheffer de sfaturile ei și le întipăria fiilor și nepoților săi.

Michelet, istoricul frances, ridică mamei sale cel mai frumos monument în introducerea operii despre „preoți, femei și familie“. El zice acolo : „Pe când scriam acestea, mă gândeam la o femeie, care cu mintea ei severă și serioasă m'ar fi sprijinit de sigur în aceste lupte. Eram încă un copil,

1) Ary Scheffer, pictor francez, născut la 1795 în Dortrecht, Unul din corifeii școlii de pictură romantice.

când o perdui înainte cu trei-zeci de ani, cu toate astea amintirea ei mă însoțește pretutindenă și în tot-d'auna. Ea a suferit împreună cu mine, pe cât timp am fost sărac, și n'a mai trăit când mi-a mers mai bine. În tinerețe am suferat-o și acum nu o pot mângâia. Nu știu nici unde se află mormîntul ei, căci atunci eram prea sărac de a-î cumpăra unul! Simțesc adânc că sunt fiul femeii. Necurmat regăsesc în gândurile și vorbele mele — ne mai vorbind de trăsurile mele și de atitudinea mea — pe mama mea. Sângelui mamei mele am să mulțumesc simpatia ce o simt pentru veacurile trecute și amintirea cu recunoștință de toți morții. Cum aș fi putut, eu însumi îmbătrânind, să-î răsplătesc tot ce a făcut pentru mine! Numai un lucru puteam să fac, pentru care mi-ar fi mulțumit: această scriere în favoarea femeilor și a mamelor“.

(Urmare în No. viitor).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LE SURMENAGE INTELLECTUEL

SAU

PREA MAREA ÎNCĂRCARE A ȘCOLARILOR

Le surmenage intellectuel, prea marea încărcare cu studii a minții școlărilor, iată cuvîntul de ordine ce de câtva timp se află pe buzele tuturor pedagogilor și umanitariștilor din țările culte ale Europei. Toți au recunoscut că rîndurile, generațiile de oameni cari frecventează școlile actuale sunt din ce în ce mai slabi și dau naștere unor copii și mai slăbănogi, mai nervoși, mai fără viață. Dacă acest rău ar merge tot așa înainte, este de temut că națiunile culte vor degenera nencetat pînă când vor perde orice energie fizică și intelectuală, în cât popoarele civilisate de astăzi vor ajunge lepădătura omenirii, jocul întâmplării și batjocura popoarelor inculte.

Față cu o perspectivă așa de posomorâtă, oamenii mari ai Franței, Germaniei și ai altor țări au dat alarma, propunând ca să se împuțineze orele de studiu din fiecare zi, să se reducă din studii acele care nu prezintă foloase însemnate, să se introducă în școli mai multe exerciții de mișcare, fie gimnastice sau militare.

Zilele trecute, împăratul Germaniei a întocmit la Berlin o comisie din cei mai învățați bărbați, ca să se ocupe cu reforma școalelor. Deschizând ședințele acestei comisii școlare, împăratul a pronunțat un discurs plin de miez, cerând naționalizarea și ușurarea școalelor.

«Nu voesc ca supușii mei să fie Greci nici Latini, ci numai Germani; să dăm deci școalelor temelie națională. Să cunoaștem mai întâi casa noastră și apoi să mergem la muzeu ca să vedem ce se află acolo, adică să învățăm întâi limba noastră națională, geografia și istoria patriei, și numai după aceea să ne ocupăm și de celelalte țări. Programele actuale pleacă de la principiul ca școlarul să fie îndopat cu cât mai multe cunoștințe, fără să țină seamă dacă ele vor fi sau nu folositoare mai târziu în viața practică. Învățământul secundar de astăzi este *o pură gimnastică a spiritului* care servește mai mult să mărească numărul diplomaților, al oamenilor fără nici un căpătăiu, care pretind să regenereze lumea distrugând totul spre a clădi în urmă după caprițiul lor. Mulțimea persoanelor cu o spoyală de învățatură care nu sunt capabili să-și câștige existența în mod onorabil prin o muncă oarecare umple țara de turburători, de leneși. Tinerimea clădește din școalele secundare nu știe absolut nimic din viața practică... Ar trebui ca să se micșoreze programele școlare, să se fixeze un plan de studii pentru fiecare parte a învățământului în particular și o metodă de coordonare generală. Ar trebui

tre școlare s'au gândit la cestiune și s'au ocupat să formeze un tablou de orele de clasă pe săptămâni și ani în fie-care din țările Europei. Cel mai bun lucru ce putem face e să dăm aci spre cunoștința cititorilor noștri acest tablou ce ni s'a împrumutat de stăpânire ¹⁾ rămâind ca altă-dată să se facă apretieri.

1) Anume de D. Ștef. C. Mihăilescu, directorul onor. Minister al Cultelor.

MATERII PREDATE IN LICEU

SĂPTĂMANI ȘI ANI

Cl. VIII		Cl. IX		Cl. X		Totalitatea orelor în cursul liceal		OBSERVAȚIUNI
Pe sapt.	Pe an	Pe sapt.	Pe an	Pe sapt.	Pe an	Durata cursului	Suma orelor	
25 825	—	—	—	—	—	8 ani	6402	
30 990	30 990	—	—	—	—	9 ani	8844	
30 990	30 990	—	—	—	—	9 ani	8943	
27 891	27 891	—	—	—	—	9 ani	7491	
26 858	—	—	—	—	—	8 ani	6303	
22 726	22 726	22 726	22 726	—	—	10 ani	7062	
—	—	—	—	—	—	7 ani	6006	
—	—	—	—	—	—	6 ani	5478	
—	—	—	—	—	—	6 ani	5940	
30 990	30 990	—	—	—	—	9 ani	8943	
30 990	30 990	—	—	—	—	9 ani	8745	
27 891	—	—	—	—	—	8 ani	6798	
28 924	28 924	—	—	—	—	9 ani	7722	
—	—	—	—	—	—	7 ani	6503	
27 ₅ 907	28 ₂ 929	22 726	22 726	—	—	8.2	7227	

ROMÂNII DIN MACEDONIA

Inchiderea bisericilor române și clerul grecesc

Patriarcatul grecesc din Constantinopol, sub al cărui jug românii din Peninsula Balcanică zac de secolii, a închis, sunt două luni, toate bisericile ortodoxe din Turcia.

Pentru cause politice, nici de cum religioase, Patriarhul din Constantinopol a închis bisericile creștinilor din Turcia. Una din cauzele principale este înființarea a două episcopate bulgărești în Macedonia, unul în Ohrida, cellalt la Uskiup.

Românii, cari formează o populațiune importantă în Peninsula Balcanică și cari nu așteptau de cât un moment favorabil spre a se emancipa din jugul moral și material al clerului fanariot, au protestat sus și tare, contra închiderii bisericilor din comunele lor, biserici clădite cu sudoarea lor, nu cu cea a fanarioților, și au cerut de la Majestatea Sa Sultanul înființarea unui episcopat românesc în Macedonia.

Protestări contra Patriarhului fanariot sosesc din toate părțile Macedoniei către Marele Vizir Kiamil Pașa la Constantinopol.

Jurnalele turcești publică aceste protestări și fac comentarii favorabile creării unui episcopat românesc în Macedonia.

Iată una din depeșile ce Alteța Sa Marele Vizir a primit din partea prefectului din Grebena (Macedonia), comună cu o școală primară românească cu 95 de elevi și cu 3 institutori.

Grebena, 19 Noembrie.

Alteței Sale Kiamil Pașa, Mare Vizir etc.

«Ieri mai mulți notabili români mi-au prezentat o petițiune iscălită de 110 persoane cari protestează con-

«tra măsurii arbitrare a patriarhului ecumenic, care «a ordonat închiderea bisericilor construite de dinșii.

«Semnatarii adaugă că Patriarhul grecesc a lucrat «în această circumstanță conform vederilor sale perso- «nale și în unicul scop de a îndemna la revoltă o po- «pulațiune pacinică și fidelă, care s'a bucurat până «acum de orî-ce fel de bine-faceri și mai ales de libe- «rul exercițiu a cultului lor.

«Locuitorii comunei Grebena terminând solicită in- «tervenirea Alteței Voastre pentru *a-î scăpa de supre- «mația religioasă a clerului grecesc, a cărui conduită «nu poate fi de cât suspectă față cu guvernul Im- «perial.*

(Semnat) **Caimacanul** (prefectul) din Grebena.

O altă depeșă trimisă Marelui Vizir de către prefec- tul din Castoria (Macedonia) aduce la cunoștința Alte- ței Sale că contrariu ordinului Patriarhului de a închide bisericile, românii din Vlaho-Clisura s'a u opus la in- chiderea bisericilor lor, și a u introdus limba română în biserică în locul celei grecești.

O scrisoare ce subsemnatul a primit alaltă-eri din Vlaho-Clisura de la D. Georghe Adam, institutor de clasa a III-a primară din acel orașel, îmi face cunos- cut că la 15 ale lunii trecute s'a oficiat românește în biserica Sântului Nicolae, cea mai mare biserică din Vlaho-Clisura de către preotul român Popa Nicolae. Biserica era plină și toată lumea asculta în cea mai mare liniște citirea în românește a Evanghelii și Apos- tolului.

Consiliul comunal din Vlaho-Clisura a mai însărcinat încă un preot, Popa Sofronie spre a sluji românește, de oare-ce un preot nu era de ajuns.

În acea scrisoare institutorul român mă roagă în numele comunei de a le procura cărți bisericești în

limba română, fiind-că nu aș de loc și sunt siliți pentru moment a traduce din grecește Evangelia, Apostolul și celelalte rugăciuni pe foi volante.

Ar fi de dorit ca guvernul turcesc să dea dreptate cerințelor românilor cari tot-d'a-una aș fost fideli supuși ai Imperiului și n'aș făcut cauză comună cu agenții unor propaganzi străine cari lucrau din resputeri a turbura pacea Turciei.

Toate națiile din Turcia, greci, bulgari, jidani, armeni, catolici aș o ierarhie națională. Numai românii, din nenorocire, aș fost lăsați la dispoziția propagandei grecești ca să facă din ei într'un moment dat un element de desordine contra propriului Suveran.

De altmintrelea nu este injust și ilegal ca românii să nu aibă în bisericile construite de ei limba lor maternă, pe cât timp se acordă privilegii exorbitante înaltului cler grecesc care tot-d'a-una a lucrat în vederi ostile Imperiului Otoman și chiar păcii ce marele Puteri întrețin cu atâtea sacrificii?

Negreșit că ori-ce om imparțial va da dreptate românilor în această privință.

Tache Mărgărit.

Consiliul permanent și internațional de Instrucțiune

Rugăm cu stăruință pe abonații noștri să citească cu luare aminte în No. trecut al revistei „Lumină pentru toți”, la pagina 258, articolul D-lui P. Stoica, intitulat: *Consiliul perm. și internațional de instrucție*, și convenindu-le cuprinsul să se grăbească a ne înștiința dacă voesc să facă parte din această societate binefăcătoare pentru omenire.

Totodată anunțăm următoarele. 1-iu că persoanele cari ne-aș scris le-am înscris deja în lista membrilor; al 2-lea că subsemnatul am primit acum numirea mea ca membru chiar în comitetul acestei societăți pentru întreaga Românie cu autorizația de a primi înscrierile de mem-

bri, deci oricine vrea să participe în această societate, n'are de cât să ne scrie o carte postală sau o scrisoare, și al 3-lea, că până în toamnă acest consiliu număra deja 2136 de membri și mai multe societăți pedagogice. Anume 29 membri din Statele Unite (America), Belgia 100, Dania 54, Germania 75, Anglita 45, Franța 140, Italia 826, Mexico 59, Olanda 542, Austro-Ungaria 91, România 15, Elveția 17, Suedia 132, și alte 5 țări câte puțin. Comitetul publică un ziar de corespondență în limbile: Francesă, Germană și Engleză.

Eniū Bălleanu,

*membru în comitetul provizoriu al con-
sil. perm. și intern. de educație.*

LUCRUL MANUAL

După județul Suceava, iată că și Brăila ține să dovedească că știe să apreteze foloasele lucrului manual în școlile rurale. În adevăr, se știe că județul Suceava condus de d-l S. Ionescu, revisorul școlar și ajutat de d-l Calenderu, administratorul domeniilor Coroanei, a făcut un progres simțitor în această privință. Ei bine, județul Brăila sub conducerea d-lui N. Vălcu, revisorul școlilor, rivalizează cu Suceava. Astfel, d-l Vălcu a îmbrățișat cu toată căldura pe d-l P. Mohor, fost învățător la Pucești, în Tutova, numindu-l învățător în Vizir, una din cele mai bune comune și stăruind pe lângă comitetul județean a-i da subvenție pentru înființarea unei stupării model și a unui atelier de lucru manual. Anul trecut, câți-va învățători locali au fost inițiați în unele ramuri de lucru manual. Anul acesta însă lucrul manual s'a practicat p'o scară mult mai mare. D-l Vălcu a stăruit și a obținut de la Minister ca în cursul lunii August să se țină în Brăila un curs regulat pentru învățătura lucrului manual, pentru care s'a acordat călătoria gratis a doi învățători de fiecare județ. N'am putut asista la cursul ținut, dar după informațiunile luate dela persoane din localitate și din lucrurile efectuate cu acea ocazie, constatăm cu mulțumire că s'a făcut un pas destul de bun. O parte din obiectele lucrute de învățătorii și învățătoarele participante au fost espuse dupe acea în București într'o sală a Ministerului Cultelor, și care au fost vizitate de numeroase persoane cari se interesează de progresul școlilor săteanului. Am văzut și noi lucrurile espuse și am admirat progresul cel mare, efectuat în așa de scurt timp și în condiții așa de puțin favorabile. Erau obiecte lucrute în papură (papornițe, coșulețe, etc.), în pae (pălării pentru băr-

bați, femei, copii, etc.), în ciperig (carafe, butelii, sticlucțe, damijene, etc.) în lemn (scaune, fotolii, leagăn de copii, geante, etc. etc.) purtând fiecare obiect numele învățătorului său învățătoarei care-l lucrase. Laudă inițiatorilor și autorităților, și *înainte*, tot înainte mereu! E. B.

SCRIERI VENITE LA REDACȚIA ACESTEI REVISTE

Între scrierile venite la redacția revistei noastre, menționăm următoarele:

I. *Notițe relative la Gramatica limbii române* de d. D. I. Papilian, din Craiova, tipărite în două fascicule deosebite, din care prima cuprinde *Etimologia* și secunda *Sintaxa propozițiilor și Punctuația*, pentru clasa I și II secundare. Cartea este lucrată cu multă acurateță și conform programei. Pe viitor sperăm să se facă o recenziune.

II. *Pui de lei*, poezii eroice și naționale, de d. I. Nenițescu, un volum de 215 pag. cu trei lei. Această carte va aduce mari servicii pentru cultivarea simțului patriotic în tinerimea școlară și în societatea matură. Părinții și profesorii de toate gradele din orașe și sate ar trebui să profite de o asemenea carte atât pentru dinșii cât și pentru fineretul ce dirige.

III. *Carte românească de citire* de d. dr. B. Constantinescu, pentru școlile primare urbane și rurale, cu prețul un leu.

IV. „*Noul abecedar ilustrat*“ de Dometiū Dogar, lucrat dupe metoda cuvintelor normale, 40 bani.

V. *Conductor la aplicarea noului abecedar ilustrat*, de aci de mai sus și de același autor, 25 bani. O cărticică rară în limba românească și lucrată de o persoană competentă.

VI. *Poveștile de Ioan Creangă*, destul de bine cunoscute, deci de prisos orice vorbă.

VII. *Proză și versuri de Eminescu*, editate de d. V. C. Morțun. Spirit, măiestrie, originalitate. Poți petrece câteva seri destul de bine în tovărășia acestei cărți.

VIII. *Istoria naturală în școlile populare*, încercări metodice de d. dr. Daniil P. Barcian. O cărticică recomandabilă.

IX. *Imperiul și autoritățile lumii morale*, studiul făcut de G. P. de la Piatra. Carte sui generis și curioasă (?)

X. *Cercetări despre școlile românești din Turcia* de d. Th. T. Burada. Carte unică în românește foarte importantă prin materialul său. Se recomandă tuturor persoanelor cari doresc să aibă oare-care cunoștință despre școlile române din Macedonia, Epir și Albania. Prețul 2 lei.

Mai sunt și alte publicări, dar ne oprim aci astăzi. Altă dată vom reveni asupra unora din scrierile anunțate aci.

ABONAȚII CARI AU PLĂTIT DIN OCTOMB. INCOA

Chit. No. 1690	D-nul I. R. Popescu, Putin, Vlașca . .	lei 12	—
" " 1689	" Radu M. Heciū. Lespezi, Suc. . .	" 12	—
" " 1688	" Roiū, institutor, Bucur.	" 6	—
" " 1687	" I. Constantinescu, Ianca, Brăila . .	" 12	—
" " 1686	" Mihăileanu R., T-Severin	" 12	—
" " 1685	D-na M. Mihăilescu, Cioci, Brăila . .	" 12	—
" " 1684	D-nul M. Georgescu, Jupân, Muscel . .	" 16	—
" " 1683	" C. Darius, Piatra	" 12	—
" " 1682	D-na Elisa Mihăilescu, Vălenii-de-M. .	" 12	—
" " 1681	D-nul G. Manoliu, norm. Bêrl.	" 3	—
" " 1680	" I. Rădulescu, Frâsin, Vlașca . .	" 24	—

A V I S

Sunt mai multe persoane cari ne cer revista de la anul I. Aducem la cunoștința unor atari persoane că anul II și IV nu mai există complecți, căci din fie-care lipsesc câte 2 sau 3 numere; de aceea în curînd vom tipări din nou numerile lipsă și astfel vom completa câteva colecții și din acești doi ani. Rugăm deci pe toate persoanele cari doresc să aibe legați anii al II și al IV precum și alți ani din revistă, să binevoiască a ne anunța din timp ca să știm câte exemplare să completăm. *Administrația.*

Tipografia Ziar. „Lupta”

tipărește cărți, registre, matricole, cărți de vizită, anunțuri, bilete de nuntă, botez, moarte, etc.

LIBRĂRIA ȘCOALELOR

STRADA LIPSCANI 66
IN FAȚA GRĂDINEI St. GHEORGHE, BUCUREȘTI

Asortiment complet în cărți de școală pentru clasele primare, gimnasiale, lyceale, comerciale, pentru școlile de fete etc.

Cărți de școală și de literatură franceză, germane, latine, elene, etc. Obiecte trebuincioase la scris și desen, precum și toate necesarele studiului elevilor.

Specialitate în Registre de contabilitate, Hârtie de corespondență comercială și plicuri.

—= O B E C T E D E B I R O Ū =—

LA „LIBRARIEA SI TIPOGRAFIA SCOALELOR“

se găsesc sau se procură pre lângă celelalte cărți și cele următoare cari sunt proprietatea acestei reviste:

	Lei B.		Lei B.
Metodica științelor matema- tice pentru institutori, înv- țători și normalişti, de V. Gr. Borgovan.	1,00	pedagogică „ <i>Lumină pentru</i> <i>toți</i> “.	
Anecdote populae, de Th. D. Speranția	4,00	Anul I legat 8 lei și nelegat .	7,—
Anecdote populare, de Th. D. Speranția ediția de lux.	5,00	› II legat	15,—
Cheia cărții sau Abecedar rom- mânes de Th. D. Speranția	0,30	› III legat.	12,—
Studiu asupra poezii didac- tice la Eleni de Eniū Bălteanu	4,00	› IV legat.	12,—
Cărticica I din conductorul metodei de a învăța pe copii cu înlesnire citirea și scrierea	0,35	› V legat.	14,—
Lecția I (Floarea) din învățăm. intuitiv	0,20	› VI abonament pe un an	12,00
Lecția II (Mincea), din învățăm. intuitiv	0,30	Indreptar teoretic și practic al învățămîntului intuitiv de V. Gr. Borgovan, lei 4, iar prin poștă lei	4,20
Lecția III (Cubul) din învățăm. intuitiv.	0,20	Lucrul manual în școalele prim. de S. Ionescu	0 50
Lecția IV (cilindrul, sfera și cercul) din învățăm. intuitiv.	0,20	Poesiile Copiilor, adunate de Maria Eniū Bălteanu, broșată.	0,80
Carmen Sylva, biografie.	0,40	Cartonată.	1,00
Davila, biografie.	0,50	Legată de lux.	1,50
Cărticica I din studiul na- turii.	0,20	Această cărticică cuprinde poe-	
Discurs asupra stilului de Bufon, tradus	0,30	sioare române, francese și ger-	
NB. Toate aceste 9 bucăți din urmă sunt de Eni-uBălteanu. prin poștă se adaugă 6 bani la aceste mici 10 bani la scrie- rite cam de un leu, 20 de până la 3 sau 4 lei. Revista banii la cele de la 1,50 în sus		mate, potrivite pentru etatea	
		copiilor din clasele primare.	
		Poesiile streine sunt traduse	
		și în românește.	
		Carte de rugăciuni, format e- legant și portativ, cuprinzând, pe lângă toate rugăciunile, și orânduile comunicăturii, li- turgiei, etc., Tedeum școlar, Epistolia, visul, etc. Se vinde broșată 1,20. Iar legată cu lei 2,50; 3,50; 4,00 etc.	
		Conductorul învățătorului de Ioneanu.	1,00
		Istoria sacră p. cl. II și III prim. de Gilorteanu	0,40

• Scrierile D-ului A. LUPUL-ANTONESCU :

TĂLMĂCITORUL TABELELOR INTUITIVE, ediție oficială a Ministerului Instrucțiunii publice.—**VEACUL al XVI.**—**LIMBA și LITERATURA ROMÂNILOR**, studiu asupra limbii românești din epoca primelor noastre tipărituri. De vânzare la librăriile din București și la tipografia Carol Göbl. Prețul 3 lei.

PREMII PENTRU ABONAȚI Toți abonații „Luminei pentru toți“ după achitarea abonamentului pot avea volumul de **Anecdote Populare** de Th. D. Speranția cu preț redus și anume: 1 volum ediția de lux 4 lei în loc de 5 lei; 1 volum ediția elegantă 3 lei în loc de 4 lei. A se adresa ra redacție, trimițând prețul scăzut și 45 bani pentru recomandare.